

CONTEXT COLLAPSE

Foto op de ondergrond - Tsang Kin-Wah - The Fourth Seal - HE Is To No Purpose And HE Wants To Die For The Second Time (2010) 6'25"

"Letterlijk vertaald 'de ineenstorting van context,' maar wellicht beter te begrijpen als het 'in elkaar grijpen' van eindeloos veel contexten, waardoor het zo diffuus en weinig eenduidig wordt dat er in feite van context steeds minder sprake is. Een fascinerend fenomeen met ingrijpende gevolgen voor de manier waarop we de wereld begrijpen en ervaren."

Rob Wijnberg. (2014). Ergens is er iets aan de hand en er wordt wat van gevonden. De Correspondent.

THERESIALYCEUM - 5 vwo CKV - 2024-2025

GROTE IDEEEN VAN CONTEXT COLLAPSE & CKV

CONTEXT COLLAPSE

Letterlijk vertaald 'de ineenstorting van context,' maar wellicht beter te begrijpen als het 'in elkaar grijpen' van eindeloos veel contexten, waardoor het zo diffuus en weinig eenduidig wordt dat er in feite van context steeds minder sprake is. Een fascinerend fenomeen met ingrijpende gevolgen voor de manier waarop we de wereld begrijpen en ervaren.

- R. Wijnberg - *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/947/ergens-is-er-iets-aan-de-hand-en-er-wordt-wat-van-gevonden/49890294355-8ca48a19>

Een oneindig aantal contexten wordt over elkaar heen gelegd tijdens één opname met de webcam, een twitterbericht, een facebookpost etc. De beelden, handelingen en woorden die door de lens op een bepaald moment vastgelegd worden, kunnen verzonden worden over de hele planeet en voor altijd bewaard worden. De lens van de webcam wordt de poort naar een 'zwart gat' waarin alle tijd en ruimte weggezogen wordt – en bijna alle mogelijke contexten.

- Prof. M.L. Wesch. <http://mediatedcultures.net/youtube/context-collapse/>

GEENSCENEERDE WERELDEN & GEGREEERDE, GEMENGDE CONTEXTEN

De **imaginaire wereld**, de wereld van de fantasie behoort tot de inspiratiebronnen van de menselijke verbeelding en is eveneens **een essentiële bron voor creativiteit en originaliteit**. In onze hedendaagse wereld lopen **werkelijkheid en schijnwerkelijkheid** of virtuele - gedigitaliseerde - wereld steeds meer door elkaar, we communiceren steeds meer maar wat is de inhoud of betekenis van onze communicatie? En: kunnen we de oorspronkelijke contexten nog wel afleiden uit wat we zien? Weten we of een foto echt of gemanipuleerd is? Weten we of het een persfoto is of een reclame foto? Hoe lezen we een recensie als deze in advertentie-vorm wordt gepubliceerd? Deze uitgangspunten staan centraal in het project 'Context Collapse'.

CKV – VERKENNEN – VERBREDEN – VERDIEPEN – VERBINDEN

Bij CKV gaan we dit jaar met **de kunstdiscipline 'fotografie'** aan de slag. Daarmee ga je niet alleen **exploreren** (actief uitproberen en verkennen wat je met fotografische middelen kunt uitdrukken) en **creëren** (d.w.z. iets echt *nieuws* maken). In het totaal maak je **drie originele drieluiken met foto's** die je dit jaar gemaakt hebt op school. Daarin druk je **jouw visie op CONTEXT COLLAPSE uit** in een fotografische voorstelling en vormgeving. Je werkt **planmatig je eigen creatieve proces uit**: met nieuwsgierigheid en verdieping ga je via fotograferen onderzoeken. Je fotografie-onderzoek leg je steeds vast in **je logboek**. Daarin **reflecteer je ook wekelijks** op je eigen proces. Op deze manier leer je – analoog aan het artistieke creatieve proces van fotografen/kunstenaars – **hoe een creatief proces eruit ziet en hoe je jezelf daarin steeds verder kunt verbeteren**. De **CKV dimensies** helpen je om tot een verdiepende visie te komen. Via **kunst analyseren** bestudeer je hoe de creatieve processen van kunstenaars hebben geleid tot hun specifieke kunstproducten. Daarmee leer je weer nieuwe dingen voor je eigen creatieve proces. **Je eindfotoserie (drieluik) is jouw meest originele fotoserie waarin jij dus CONTEXT COLLAPSE inhoudelijk (= betekenis en voorstelling) en qua vormgeving (fotografische middelen, aspecten en strategieën) optimaal hebt uitgewerkt**. Je laat daarin zien dat je op vwo niveau begrijpt hoe een artistiek creatief proces werkt en hoe dit bij jou heeft geleid tot nieuwe inzichten en een originele eindfotoserie. Dit leg je ook goed uit in **je eindprocesverslag**.

THERESIALYCEUM - 5 vwo CKV - 2024-2025

INHOUDSOPGAVE:

	GROTE IDEEEN VAN CONTEXT COLLAPSE EN CKV	P	1, 2
1	Inhoudsopgave en Dimensies van CKV	P	3
2	Doelstellingen opdracht & inhoudelijke beschrijving opdrachten	P	4
3	Checklist opslaan in eigen computermapje/eigen USB stick	P	5
4	Concept planning	P	6-8
5	Inleiding thema CONTEXT COLLAPSE	P	8-11
6	Algemene doelen Leren over en door Kunst & Cultuur	P	12
7	Voorbeelden van CONTEXT COLLAPSE in fotografie	P	13-14
8	Fotografiebegrippen	P	15
9	Fotografische aspecten, principes en strategieën	P	16
10	Fotografie, inhoudelijke/technische informatie	P	17-22
14	Hybriditeit in de kunst	P	23-24
15	Namen kunstenaars voor kunstanalyse-opdracht	P	25
16	Informatie over kunst analyseren	P	26-32
17	INFO denkvaardigheden (creëren, analyseren, evalueren)	P	33-37
18	BEDORDELINGSCRITERIA PEERFEEDBACK FOTOSERIE 1,2,3	P	38
19	ZELFEVALUATIE/REFLECTIE: Rubrics voor proces en product <i>NB de beoordelingscriteria en beoordelingswijze van de fotoseries zullen gebaseerd zijn op de visuele ankers uit het wetenschappelijk onderzoek naar creativiteit van M.T. vd. Kamp (2017). Deze worden in de les toegelicht.</i>	P	39-40
	VERRIJKING: Rob Wijnberg. Ergens is iets aan de hand...	P	digitaal
	VERRIJKING: Rob Wijnberg. Hoe waarheid een product werd	P	digitaal

1. DIMENSIES VAN CKV:

- feit en fictie
- schoonheid en lelijkheid
- autonoom en toegepast
- ambachtelijk en industrieel
- amusement en engagement
- digitaal en analoog
- individueel en coöperatief
- traditie en innovatie
- herkenning en vervreemding
- mono-disciplinair, multidisciplinair, interdisciplinair
- lokaal en globaal

2A. DOELSTELLINGEN VAN DE OPDRACHT

- Observeren (en kunstbegrippen toepassen)
- Kennis van de CKV dimensies toepassen bij CONTEXT COLLAPSE
- (Kunst) Analyseren
- Verbeeldingsvermogen ontwikkelen (in fotografie)
- Kritisch denken
- Creativiteit en fotografische vaardigheid ontwikkelen (product creëren)
- Uitvoeren en reflecteren - Culturele activiteiten (handelingsdeel)
- Evalueren (peerfeedback) en reflecteren (in kunstdossier)

2B. INHOUDELIJKE BESCHRIJVING *SOORTEN* OPDRACHTEN

A: EXPERIMENTEREN MET FOTOGRAFIE - CREATIEF VISUEEL ONDERZOEK

Je gaat veel experimenteren met fotografie. Je gaat een individuele, originele beeldende onderzoeksvraag bedenken, gericht op jouw onderzoek naar CONTEXT COLLAPSE. Deze beeldende onderzoeksvraag werk je uit in een fotoserie + concept + techniek/vormgeving.

B: EEN PROCES VAN 3 VERSCHILLENDE FOTOSERIES, DRIELUIKEN OP 1 x A4

Je maakt 3 tussentijdse fotoseries waarvan 1 eindwerk. Een fotoserie is een reeks van 3 fotowerken (drieluik) op 1 x A4 in kleur geprint, inclusief een pakkende titel, een korte beschrijving van de gebruikte techniek en vormgeving en een beschrijving van het idee. De foto's heb je op school gemaakt. Je eindfotoserie is de finale versie: daarin komen alle inzichten samen.

C: TUSSENTIJDSE PROCESVERSLAGEN & EINDVERSLAG

Dit onderzoek leg je gedetailleerd vast in een **procesverslag**: elke week (of vaker) beschrijf je wat alle inhoudelijke gedachtes en brainstormideeën (leidraad: waar kom je vandaan? en waar ga je naar toe?). **De kern van het uiteindelijke procesverslag typ je ook op 1 A4 uit.**

D: KUNSTANALYSE Je maakt daarnaast **1 kunstanalyse (1 x A4)** van kunstwerken die voorkomen in de lijst die je aangereikt krijgt (max. 2 personen werken samen aan een analyse van 1 kunstenaar). De kunstanalyse werk je uit volgens het ILO UvA analyse model en je gebruikt de juiste begrippen voor kunst analyseren. Voor de analyse heb je de tekst over hybriditeit in de kunst van de 21ste eeuw goed gelezen en begrepen.

E: BESPREKING CULTURELE ACTIVITEIT & PEERFEEDBACK VAN OPDRACHTEN

Je gaat ook dit jaar naar (een) culturele activiteit(en) met school. Daarvan maak je in een groepje van minimaal 2 of maximaal 3 leerlingen een nabespreking (onder toezicht van de docent aan de hand van richtvragen). Het beknopte verslag van jullie bespreking lever je in (AVV/NAV). Daarbij laat je zien dat je kunt observeren, (kunst) analyseren (met toepassing van de juiste begrippen), dat je jezelf kunt inleven; dat je kritisch kunt denken en dat je kunt reflecteren en goed kunt communiceren.

3. CHECKLIST - OPSLAAN IN EIGEN COMPUTERMAPJE EN OP JE USB STICK

Het eindwerk moet af zijn in de voorlaatste les, en moet dan ook ingeleverd worden: het werk moet zowel uitgeprint zijn (in snelhechter) als opgeslagen zijn in jouw computermapje. Je kunstdossier bevat dan onderstaande onderdelen.

CHECKLIST LEES DIT GOED EN WERK HET REGELMATIG & ZORGVULDIG UIT.

Check elke les en aan het eind of je alles goed in je computermapjes hebt opgeslagen

- **1_GEMAAKTE FOTO'S** Elke keer dat je fotografeert, sla je ALLE foto's op (niets deleten dus!) in een nieuw te maken submapje met de datum en jouw initialen. (Dit is onderdeel van het PTA van 2A, 2B, 4A, 4B).
- **2A_PRODUCT_2B_PROCES (DEEL 1) P.T.A. weging 1 - week 42**
2A PRODUCT = FOTOSERIE 1 (AF) en opzet FOTOSERIE 2: Je maakt de fotoseries op een A4 formaat, word bestand (liggend of staand formaat). Elk document begint met: achternaam, voorletter, FOTOSERIE (nr). de drie originele foto's van elke serie sla je ook op als jpg bestanden.
2B: PROCESVERSLAG DEEL 1. Procesverslag = een word bestand van minimaal 1 A4 en maximaal 2 A4. Elke les noteer je kort je plannen, ideeën, experimenten en bevindingen. Dit samenvattende procesverslag (deel 1) baseer je op de notities. Dit verslag is kritisch en reflectief en laat alle belangrijke aspecten van je creatieve leerproces (deel 1) zien.
- **3_KUNSTANALYSE_KUNSTENAAR_EN_RECENSIE P.T.A. weging 1 – eerste versie inleveren in week 43, definitieve versie inleveren in week 50**
Kunstanalyse van een professionele kunstenaar: Een word bestand van minimaal 1, maximaal 2 A4 waarin je jouw observerend, analyserend, kritisch en reflectief vermogen laat zien. Je kunstanalyse bevat correcte bronvermelding/verwijzing (control+alt+f) en laat zien dat je jezelf echt goed verdiept hebt in het kunstwerk, de kunst, de kunstenaar en de tijd, plaats en functie. Gebruik het ILO UvA Model hiervoor. Met je docent overleg je over de kunstenaar.
- **4A_PRODUCT_4B_PROCES COMPLEET P.T.A. weging 3 - week 50**
4A PRODUCT = FOTOSERIE 1, 2, 3/(VERBETERDE SERIE 3) = EINDFOTOSERIE. De word bestanden waarin je de fotoseries van CONTEXT COLLAPSE hebt gemaakt. Je hebt de 3 originele foto's van elke fotoserie hierin ook als jpg bestanden opgeslagen.
4B PROCES= EIND PROCESVERSLAG. Eind procesverslag = een wordbestand van minimaal 1 A4 en maximaal 2 A4. Daarin zitten ook alle tussentijdse procesverslagen. Elke les noteer je kort je plannen, ideeën, experimenten en bevindingen. Dit eind procesverslag baseer je op alle notities. Dit eindverslag is kritisch en reflectief en laat alle belangrijke aspecten van je creatieve leerproces (dit jaar en bij CKV in klas 4 en 5v) zien.
- **5_DEELNAME/BESPREKING CULTURELE ACTIVITEIT & PEER-FEEDBACK Handelingsdeel - week 50**
Deelname aan de culturele activiteit en Peerfeedback zijn handelingsdelen, die moet je gedaan hebben. **BESPREKING VAN CULTURELE ACTIVITEITEN.** Je maakt 1x A4 bespreking in een groepje van een culturele activiteit. Het verslag van jullie bespreking lever je in.
PEERFEEDBACK: Je krijgt in de les regelmatig opdrachten om het werk van andere leerlingen van feedback te voorzien. De feedback die je geeft EN ontvangt, sla je in dit mapje op. Geef elk bestand een duidelijk herkenbare titel en je achternaam, voorletter.

4. 5 VWO CONCEPTPLANNING CKV 2024/2025

CKV	Leerjaar: 5vwo Periode: 1 en 2 Lesstof: VERKENNEN, VERBREDEN, VERDIEPEN, VERBINDEN. Kennis van kunst begrippen, dimensies van CKV, kunst analyseren, culturele activiteiten, product en kunstdossier.
Doelen	De leerling kan: <ul style="list-style-type: none"> - Observeren (en kunstbegrippen toepassen) - Kennis van dimensies toepassen - (Kunst) analyseren - Verbeeldingsvermogen ontwikkelen in fotografie - Kritisch denken - Creativiteit en fotografische vaardigheid ontwikkelen (product creëren) - Uitvoeren en reflecteren - Culturele activiteiten (handelingsdeel) - Evalueren (feedback) en reflecteren in kunstdossier
Evaluatie	P.T.A. Deel 1: INLEVEREN week 42 - Product en proces deel 1 (weging 1), 1^e versie kunst analyse P.T.A.: INLEVEREN week 50 - Kunstanalyse en recensie culturele activiteit* (weging 1) - Product en proces compleet (weging 3) - Deelname culturele activiteit & Peerfeedback (handelingsdossier) <i>* Recensie inleveren 2 weken na deelname aan cult. act.</i>
Opmerkingen	<ul style="list-style-type: none"> - De culturele activiteiten en de peerfeedback bij CKV zijn 'handelingsdelen', dat wil zeggen dat je moet deelnemen om je P.T.A. voor CKV af te ronden. - Bij CKV krijg je van je eigen docent informatie over opdrachten. Opdrachten maak je in de les. Opdrachten die je in de les niet af hebt, maak je thuis verder af. Huiswerk dat niet af is haal je in in een extra les. Opdrachten verzamel je in je kunstdossier (in overleg met je docent in 'Teams'). Van het kunstdossier worden zowel je proces als je producten beoordeeld. Dat kunstdossier wordt ook beoordeeld in het P.T.A. (product en proces compleet). - Onderstaande planning is een conceptplanning. Van je eigen docent krijg je een definitieve planning.

Week	Concept-planning	Tips
34	Voorafgaand aan les 1	Huiswerk: bekijken een aantal korte experimentele fotografie-opnames van Jordi Koalitic zoals deze twee: https://nl.pinterest.com/pin/771804454882439131/ en https://www.facebook.com/craftypanda/videos/these-photography-hacks-will-turn-your-pictures-into-artworkscredit-jordikoaliti/2578330762255027/ (zoek er zelf nog een aantal meer bij) en bekijk daarnaast (ca. 10 min) de tutorial van Emil Parkarklis https://www.youtube.com/watch?v=KfVG_2n-iTM (als je een andere telefoon hebt, zoek dan verwante info voor je eigen camera, maar bekijk deze tutorial in ieder geval ook).

35	Les 1a: Foto-experimenten, deel 1	Tips krijg je van je eigen CKV docent. Fotograferen, experimenteren. Start procesverslag 1 , Wat heb je geleerd van de video's en van je eigen experimenten? Leg het zo specifiek mogelijk uit.
36	Les 2: Inleiding CONTEXT COLLAPSE	Uitleg Thema's: Inleiding CONTEXT COLLAPSE. voorbeelden bekijken en elkaars foto experimenten bekijken + Start procesverslag 2 Wat houden de twee thema's in volgens jou? Maak een brainstorm van ieder subthema en voeg er afbeeldingen (van andere fotografen of kunstenaars, van je eigen foto's) en ideeën bij in.
37	Les 1b: Foto-experimenten, deel 2	Tips krijg je van je eigen CKV docent. Fotograferen, experimenteren. Start procesverslag 1 , Wat heb je geleerd van de video's en van je eigen experimenten (les 1a en 1b) en de inleiding van les 2? Leg het zo specifiek mogelijk uit.
38	Les 3: Inleiding CONTEXT COLLAPSE, mindmap maken.	Huiswerk voor deze les: Fotoserie 1 is af. Deze 1 x in kleur uitgeprint meebrengen naar de les. Geef op de achterzijde je naam en klas aan, beschrijf je techniek, vormgeving en leg uit wat het idee (concept) is. Maak daarvan een mindmap (in kunstdossier).
39	Les 4: Fotograferen voor serie 2.	Huiswerk voor deze les: Procesverslag 1 en 2 afmaken en uittypen en in je computemapje zetten. - Fotograferen, experimenteren, eerste ideeën en experimenten voor fotoserie 2 maken (die lever je pas na PTA 2 in) - Begin maken met kunstanalyse opdracht in duo.
40	Les 5: Kunst analyse (2 x les 5 vanwege mogelijk verval van lessen door Theresiadag)	Huiswerk dat je meebrengt voor deze les: -Verder werken in duo's aan de Kunstanalyse – deze print je aan het eind van de les uit en lever je in bij de docent.
41	Les 5: Kunst analyse	Huiswerk dat je meebrengt voor deze les: -Verder werken in duo's aan de Kunstanalyse – deze print je aan het eind van de les uit en lever je in bij de docent.
42	Les 6 Inleveren P.T.A. deel 1 inclusief compleet kunstdossier. <i>Let op: dit is een P.T.A. toets. Als je onverhoopt ziek of afwezig bent, dan geldt het P.T.A. reglement.</i>	INLEVEREN P.T.A. DEEL 1: Weging 1: - Product (fotoserie 1) - Procesverslag 1 - Eerste versie kunstanalyse (<i>nog niet voor cijfer, maar voor globale beoordeling o-t-v-rv-g</i>) In de les werk je in een duo aan het geven van feedback op de kunstanalyse van een ander duo.
43	Herfstvakantie	
44	PWW1	
44	PWW1	(evt. fotograferen als er nog lessen zijn naast de pww)
45	Les 7. Creatief leren denken hoe doe je dat?	Uitleg van de docent over creatief denken en doen. Procesverslag 3 maken: Wat weet je nu over (jouw) creativiteit? Hoe ga je die inzichten nu inzetten bij fotoserie 2? Abstraheren!
46	Les 8	Huiswerk Foto-experimenten doen, dat kan overal! Peerfeedback op kunstanalyse, verbeteringen thuis uitwerken en volgende week definitief voor cijfer inleveren.
47	Les 9. Fotograferen, serie 3.	Huiswerk voor deze les: verbeterde kunstanalyse inleveren aan het begin van de les. In de les: Foto-experimenten doen voor fotoserie 2: deze fotoserie moet geabstraheerde/abstracte foto's laten zien. <i>Volgende week fotoserie 2 af hebben en 1 x uitgeprint</i>

		<i>in kleur meenemen, achterzijde naam, klas, techniek, vormgeving en concept uitleggen. Procesverslag 3 heb je ook verder uitgewerkt, je beschrijft daarin ook hoe je een creatievere fotoserie 2 hebt gemaakt n.a.v. de kunstanalyse en les over creativiteit.</i>
48	Les 10. Peer-feedback geven op derde fotoserie.	Huiswerk: Fotoserie 2 af. Procesverslag 3 af. Uitgeprint meenemen naar de les inclusief 1 x fotoserie 3 geprint in kleur. In de les: Peer-feedback geven op derde fotoserie. Eindfotoserie maken.
49	Les 11. Eindfotoserie maken.	Eindfotoserie (= fotoserie 3) maken, deze moet volgende week aan het eind van de les in een voorlopige versie ingeleverd worden, ja mag deze tijdens de les nog bewerken en in de kerstvakantie nog verbeteren. Alles afronden in kunstdossier voor P.T.A. deel 2.
50	Les 12: Inleveren P.T.A. deel 2 inclusief compleet kunstdossier. <i>Let op: dit is een P.T.A. toets. Als je onverhoopt ziek of afwezig bent, dan geldt het P.T.A. reglement.</i>	Presenteren eindfotoserie in de les (1). INLEVEREN P.T.A. DEEL 2: - Kunstanalyse (weging 1) - Product (fotoserie 1, 2 en eindfotoserie) en procesverslag compleet, inclusief eindverslag (weging 3) - Recensie en Peerfeedback (gegeven en ontvangen feedback).
52/1	Kerstvakantie	
2	Les 13 (Presenteren)	Presenteren eindfotoseries in de les (1).
3	Les 14 (Presenteren)	Presenteren eindfotoseries in de les (2).
4	Les 15 (uitloop les)	

5. CONTEXT COLLAPSE - CKV

EEN PROJECT VAN CKV DOCENTEN B. DE REE & M.T. VAN DE KAMP, THERESIALYCEUM TILBURG.

ZIJN EN LIJKEN? KUNST, WAARHEID, FICTIE EN EMOTIES.

We leven in een tijd waarin beelden steeds meer het wereldbeeld beheersen. Een wereld zonder beelden is bijna niet meer voorstelbaar. Beelden kunnen ideeën, meningen, feiten, suggesties, illusies, gevoelens en sferen oproepen. In de kunst, werken beeldend kunstenaars met allerlei beeldende media: ze verbeelden hun gedachten, ideeën, gevoelens en meningen in hele specifieke vormen. Maar ook theatermakers, filmmakers, muziektheatermakers etc. werken in toenemende mate met visuele media. Kunstenaars proberen betekenis te geven, door de wereld niet alleen vanuit het verstand (rationeel) maar vaak ook via hun ervaringen (zintuigen) en gevoelens te beschouwen. Een wereld die momenteel gekenmerkt wordt door globalisering, technologie, economisch denken en individualisering. De wereld van internet die zich ooit beperkte tot het computerscherm alleen, is uitgebreid naar onze echte wereld: met onze smartphone en (straks) onze google-glasses beschouwen we de wereld. Kunnen we dan nog echt van onecht onderscheiden? Welke rol spelen onze emoties en onze zintuigen in die technologische wereld? Wat zijn de voordelen van het leven in die schijnbaar transparante virtuele wereld? Wat zijn de nadelen?

VERBEELDINGSVERMOGEN is de handeling of het vermogen om mentale beelden te vormen van datgene wat niet aanwezig is of wat nog niet eerder ervaren werd. En het is de handeling of het

vermogen om nieuwe ideeën of beelden te creëren door combineren en reorganiseren van eerdere ervaringen (Efland, 2004).

Via ons verbeeldingsvermogen kunnen we niet alleen mentale beelden vormen van dingen die we zelf meegemaakt hebben in het verleden, we kunnen zelfs originele mentale beelden vormen van dingen die nog niet gebeurd zijn of die we nog niet ervaren hebben. Wat doen nieuwe media en social media met ons als mensen? Welke mogelijkheden (en schijnwerelden) kunnen we creëren en welke risico's lopen we ook met deze nieuwe mogelijkheden van de gedigitaliseerde wereld in onze geglobaliseerde wereld?

The Innovation of Loneliness

“We use technology to define ourselves by sharing our thoughts and feelings, even as we’re having them. Furthermore, we’re faking experiences so we’ll have something to share so we can feel alive. We slip into thinking that always being connected is going to make us feel less alone, but we are at risk because the opposite is true.” Sherry Turkle – connected but alone (TED talk)

EMBODIED COGNITION gaat over de wisselwerking tussen lichaam en geest in leerprocessen; abstracte concepten en de rede of ratio zijn gebaseerd op lichamelijke, emotionele en zintuiglijke ervaringen (Immordino-Yang & Damasio, 2007).

Via ons inlevingsvermogen kunnen we ons voorstellen wat anderen voelen en ervaren; wat zij meemaken of doormaken. In de kunst is de menselijke conditie en zijn de menselijke emoties gegevens die inspireren tot het maken van kunst. Basis emoties zijn universeel en aangeboren, dat zijn: blijdschap, angst, boosheid, verdriet, verbazing en walging. Deze emoties zijn fysiek te ervaren. Er zijn nog meer emoties, dat had je vast zelf al bedacht: liefde, schuld, schaamte, verlegenheid, trots, afgunst en jaloezie. Deze emoties zijn meer verbonden met je gedachten en zijn ook voor een gedeelte cultureel bepaald. In de kunst wordt vaak de menselijke conditie (datgene wat mensen voelen en ondergaan) centraal gesteld. Gevoelens van liefde, angst, verdriet, blijdschap, afgunst zijn de aanleiding geweest tot talloze songteksten, beelden, opera's, balletstukken. Roméo en Julia; liefdesliedjes; smartlappen; romantische films; spannende games of blockbusters of opera's: allemaal gaan ze over dat wat mensen menselijk maakt en over de worsteling met allerlei emoties.

Ons inlevingsvermogen maakt dat we ons in kunnen leven in anderen, in hun overwegingen, afwegingen maar ook in hun emoties. Door naar kunst te kijken of luisteren, kunnen we door ons in te leven en mee te leven met anderen beter begrijpen waarom iemand in een bepaalde situatie heeft gehandeld zoals hij of zij handelde, hoe iemand zich zou kunnen voelen in bepaalde omstandigheden. Het gaat in de kunst vaak niet om zwart-wit denken maar juist om allerlei verschillende benaderingen of perspectieven van waaruit je over iets kunt nadenken of hoe je verstand en je gevoel soms verschillende oordelen vellen.

Kunst kan je even laten ontsnappen aan de alledaagse wereld en je in een wereld laten zijn waarin je allerlei ervaringen, situaties en mensen meemaakt die je leven kunnen verrijken en je gedachtegoed kunnen verbreden of verdiepen. Maar ook kan kunst humoristisch of spannend zijn: kunst met als doel om te vermaken is van alle tijden.

In de kunst van nu zie je dat kunstenaars zich niet alleen door de 'menselijke conditie' laten inspireren maar ook iets vinden of willen zeggen over de tijd en de maatschappij waarin we leven (zie bijv. Orphée met livebeelden van comapatiënte Els; de onzichtbare man - van Orkater en Michiel Voet; de fotowerken van Martin Parr en van Noémi Goudal; de fotocollages van Grégoire Alexandre; de beelden van Antony Gormley; de schilderijen van René Magritte; de worldpress-photo's en veel andere persfoto's; de schilderijen van Marlene Dumas.)

Werken van:

Berndnaut Smilde, Desirée Dolron, Martin Parr, David Altmejd, World press photo, ANP, NRC, Aernout Mik, Luuk Wilmering, William Eggleston, Saul Leiter, Inception, War of the Worlds, Game of Thrones, Minecraft, Michael Wolf, Thomas Ruff, Saul Leiter, Mariko Mori, Jeff Wall, Andreas Gursky, Giacomo Costa, Saskia Olde Wolbers, Kyung Woo Han, Elmgreen & Dragset, Steven Meisel, Paul Bogaers, Leandro Erlich, Peter Kennard/Cat Picton Phillipps, Jon Rafman, Denis Darzacq, Tsang Kin Wah, Frank van der Salm, Ben Thomas, Michel Gondry, Noémi Goudal, Tomas Saraceno, Adam Broomberg and Oliver Chanarin, Ronald Versloot, Bill Viola, Liu Bolin, 3deek.nl, Persijn Broersen & Margit Lukács, Antony Gormley, Thomas Léon, Gregoire Alexandre, Olaf Otto Becker, Massimiliano Fuksas, Chaim Machlev, Tadao Ando, Marcel Wanders, Michiel Voet, Marlene Dumas, Thomas Demand, Eamonn Doyle, e.a.

CONTEXT COLLAPSE

Letterlijk vertaald 'de ineenstorting van context,' maar wellicht beter te begrijpen als het 'in elkaar grijpen' van eindeloos veel contexten, waardoor het zo diffuus en weinig eenduidig wordt dat er in feite van context steeds minder sprake is. Een fascinerend fenomeen met ingrijpende gevolgen voor de manier waarop we de wereld begrijpen en ervaren.

- R. Wijnberg - *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/947/ergens-is-er-iets-aan-de-hand-en-er-wordt-wat-van-gevonden/49890294355-8ca48a19>

Een oneindig aantal contexten wordt over elkaar heen gelegd tijdens één opname met de webcam, een twitterbericht, een facebookpost etc. De beelden, handelingen en woorden die door de lens op een bepaald moment vastgelegd worden, kunnen verzonden worden over de hele planeet en voor altijd bewaard worden. De lens van de webcam wordt de poort naar een 'zwart gat' waarin alle tijd en ruimte weggezogen wordt – en bijna alle mogelijke contexten.

- Prof. M.L. Wesch. <http://mediatedcultures.net/youtube/context-collapse/>

GEENSCENEERDE WERELDEN & GEGREEERDE, GEMENGDE CONTEXTEN

De imaginaire wereld, de wereld van de fantasie behoort tot de inspiratiebronnen van de menselijke verbeelding en is eveneens een essentiële bron voor creativiteit en originaliteit. In onze hedendaagse wereld lopen werkelijkheid en schijnwerkelijkheid of virtuele - gedigitaliseerde - wereld steeds meer door elkaar, we communiceren steeds meer maar wat is de inhoud of betekenis van onze communicatie? En: kunnen we de oorspronkelijke contexten nog wel afleiden uit wat we zien? Weten we of een foto echt of gemanipuleerd is? Weten we of het een persfoto is of een reclame foto? Hoe lezen we een recensie als deze in advertentie-vorm wordt gepubliceerd? Deze uitgangspunten staan centraal in het project 'Context Collapse'.

MEERDUIDIGHEID IN DE KUNST IS EEN COMPLEX GEGEVEN

De centrale onderzoeksvraag voor leerlingen is: Hoe visualiseer je het fenomeen *context collapse* of hoe kun je de huidige diffuse wereld op een originele manier in beeld brengen en er (een nieuwe) betekenis aan geven? Leerlingen worden in het project gestimuleerd hun voorstellingsvermogen, hun inlevingsvermogen (wat doet *context collapse* met mensen, met zintuiglijkheid en met emoties) en hun creatieve vermogens te ontwikkelen aan de hand van een opdracht waarbij zij op een originele manier het begrip tijd visualiseren in een fotoserie. Je krijgt de opdracht onderzoek te doen naar een eigen concept over *context collapse* dat je met behulp van het medium fotografie moet visualiseren. Daarbij ga je experimenteren met fotografie, om daarmee nieuwe, originele beelden te creëren. Daarnaast analyseer je kunstwerken van professionele kunstenaars die zich met 'context collapse' (in brede zin) bezig houden.

MEDIAEDUCATIE/MEDIACULTUUR/SOCIAL MEDIA

Bij *Context Collapse* zal ingegaan worden op de wijze waarop in een gedigitaliseerde wereld, echt en onecht evenals feiten en meningen steeds moeilijker te onderscheiden zijn, omdat het aantal contexten steeds vaker varieert, waardoor de oorsprong van bronnen steeds moeilijker te achterhalen is. Aan jou wordt gevraagd om kritisch en creatief te denken, en een eigen concept te visualiseren van deze 'context collapse'. Daarbij hoef je dit niet persé als een negatief gegeven op te vatten, maar mag je juist het ontstaan van een diffuse wereld ook gebruiken om nieuwe betekenissen te creëren. Je krijgt de opdracht om dit gegeven op een originele manier te visualiseren met fotografie (met hun mobiel en alle social media die zij in willen zetten), waarbij het begrip *context* verbonden wordt aan *time-based* vormen van kunst (fotografie-sequenties en film) en *social media* (facebook; twitter; websites; instagram; pinterest etc) en waarbij foto- en filmgeschiedenis verbonden worden aan nieuwe media.

CREATIVITEIT EN METACOGNITIE ONTWIKKELEN

Greep leren krijgen op je eigen creatieve proces en inzicht daarin ontwikkelen stond eveneens centraal. Bij *context collapse* zal het creatieve proces door leerlingen vastgelegd worden (dat kan via blogs, posts, tweets, webcam etc. maar ook geschreven of getekend in het eigen kunstdossier) en dat geeft inzicht in het eigen creatieve proces en waarin dat verschillend is van anderen. Daarnaast worden het inzicht in de verschillende aspecten van media vergroot (media-educatie (impact social-media), mediacultuur in relatie tot hedendaagse professionele beeldende kunst). In *context collapse* worden op een laagdrempelige manier kunst, wetenschap en informatie- en communicatietechnologie met elkaar verbonden door het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden, beeldende vaardigheden in fotografie en film met behulp van digitale (social) media.

Marie-Thérèse van de Kamp
2024-2025

6. LEREN *DOOR EN OVER* KUNST & CULTUUR:

VOELEN, ERVAREN, INLEVINGSVERMOGEN

OBSERVEREN, GOED KIJKEN, LUISTEREN

KUNST BEGRIJPEN, KUNSTCONTEXTEN BEGRIJPEN

CREATIEF DENKEN EN DOEN

REFLECTEREN, GOED NADENKEN OVER JE PROCES

MET ANDEREN SAMENWERKEN

VOELEN "Kunst is niet een kwestie van een onschuldige smaak. Er bestaat geen 'neutrale' kijk op. **Kunst is er, om ons te bevrijden van de dictatuur van onze cultuur.** Onze eigen – niet van buiten, maar van binnen. Kunst is er, om ons te herinneren dat alle wetten van wat mooi is en waardevol, door mensen gemaakt worden en dus altijd voor verandering vatbaar zijn." Marlene Dumas. (2012). *Speech bij het in ontvangst nemen van de Vermeerprijs.*

WAARNEMEN "Er is een verschil tussen *gangbare* en *uitdagende aanspreking* van de waarneming." Van Maanen. (2005). *Als alles kunst heet vervaagt de waarde van kunst voor de samenleving.* Boekman 65.

DENKEN "Het ervaren van een kunstwerk zet denkramen open, bereikt verrassende gebieden op zowel emotioneel als cognitief niveau en is daarmee een onmisbaar onderdeel van het onderwijs op scholen van allerlei typen onderwijs." Muziektheatergezelschap Orkater. (2012). *Over de voorstelling 'Kamp Holland'.*

CREEREN "Als ik mezelf loopbaanadvies moest geven voor over vijftig jaar dan zou ik kijken naar alle dingen die een computer kan doen. Dus alles wat gebaseerd is op feiten en logisch redeneren. En dat zou ik mijden als de pest. En dan zou ik kijken naar wat een computer nooit kan. En dat zou ik gaan doen. Dingen zoals kunst, poëzie en creativiteit. Die zijn per definitie menselijk." Ben Hammersley, Hoofdredacteur *Wired UK* in VPRO Tegenlicht, 14-10-2013

LEREN "Degenen die geleerd hebben van de kunstvakken - nieuwe patronen te herkennen, weten hoe je van je eigen fouten kunt leren en hoe je problemen kunt oplossen door je voorstellingsvermogen te gebruiken - zij zijn degenen die de nieuwe antwoorden zullen kunnen geven die we het meest nodig hebben in de toekomst." Ellen Winner & Lois Hetland. (2007). *Art for our sake.*

SAMENWERKEN EN SAMENLEVEN "De ontwikkeling van cultuur was voor *Homo sapiens* een enorme vernieuwing; ze leidde tot het ontstaan van een taal en een gemeenschappelijk cognitief netwerk van inzichten dat kennis of levensduur van het individu overstijgt, waar volgende generaties een beroep op kunnen doen en dat ook van generatie op generatie wordt doorgegeven. Culturen verspreiden deskundigheid: er zijn vroedvrouwen en genezers, krijgers en bouwers, boeren en wevers. De kennis binnen elk van die domeinen wordt gedeeld, en degenen met het diepste inzicht zijn de gidsen en leraren voor de anderen." Daniel Goleman. (2013). *Aandacht. Het fundament van emotionele intelligentie.*

CONTEXT COLLAPSE (SCHIJN WERKELIJKHEID) VOORBEELDEN

Richard Mosse - *Infra*

Richard Mosse - *The Enclave*

Richard Mosse - *Incoming/ Heat Maps*

Scarlett Hooft Graafland - *New Dawn*

Banksy - *What are you looking at?*

Daguerrotype

John Gerrard - *Flag (Hudson) - Simulation on LED panel*

Hossein Valmanesh - *longing/belonging*

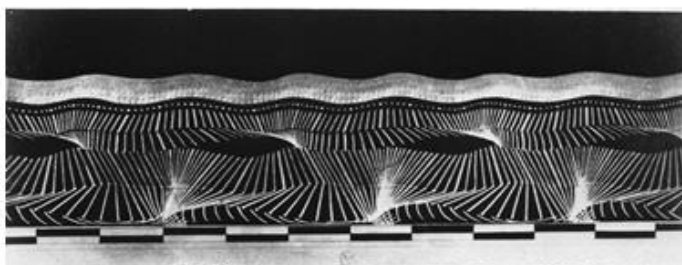
Maarten Baas - *Real time*

Christian Marclay - *The Clock*

Michiel Voet - *De Onzichtbare Man*

Etienne Jules Marey - *Chronofotografie, 1884*

Sanne De Wilde - *Island of the Colourblind*

Brian Jungen - walvis skelet gemaakt van plastic stoelen

Urs Fischer - kaars van de Sabijnse Maagdenroof

Ina Louguine/LIVE WILD from the series 'The Price Of A Black Life In America'

Live wild collective

Pasi Orrensalo/Mirko Mayer number 1 (red volvo / car), from the series 'life behind the waste'

Denis Darzacq

Sophie Calle - Take care of yourself

Elspeth Diederix, Iphone

Martin Parr

Cindy Sherman

Dirk Braeckman

Gerhard Richter - overpainted photograph

Noemi Goudal

Jeff Wall - The ventriloquist

8: FOTOGRAFIE BEGRIPPEN

KUNST ANALYSEREN: FOTOGRAFIE BEGRIPPEN

I: VOORSTELLING (WAT?): waar gaat het over/inhoud/verhaal/thema/boodschap of concept of symboliek

II: VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt de voorstelling vormgegeven door middel van fotografische vormgeving

III: VORMGEVING (WAARMEE?): art direction/technieken = fotografische technieken

Ontwerpprincipes zijn: *Balans - Scherptediepte - Belichting/contrast - Ritme - Verhouding (kadrering-beelduitsnede) - Eenheid - Effectiviteit.*

FOTOGRAFIE:

VORMGEVING

Vorm

Compositie

Kleur

Licht

Ruimte

Art direction

techniek

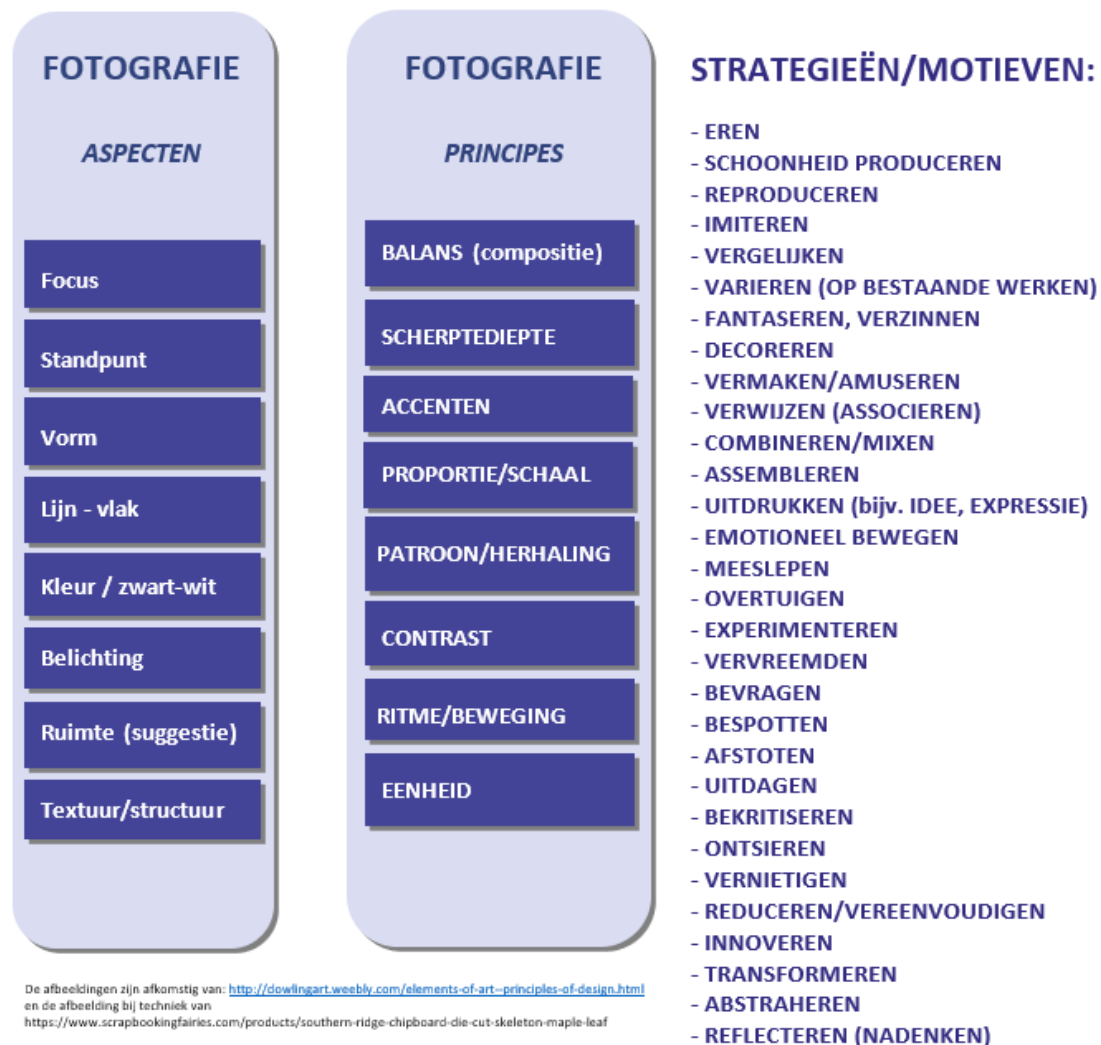
FOTOGRAFISCHE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE FOTOBEELDEN VORM KUNT GEVEN

Beeldende middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Vorm	Vorm Vormsoort Lijnen	Hoekig / rond / vierkant / kegel / - tweedimensionaal / driedimensionaal Geometrisch / organisch - open / gesloten - abstract / figuratief Lijnenspel
Compositie en kadrering	Compositiegrondvorm en kadrering Dynamiek Symmetrie Ritme	Horizontaal / verticaal / diagonaal / driehoek / overall / balans Statisch / dynamisch Symmetrisch / asymmetrisch - Herhaling Accenten
Kleur	Zwart-wit/kleur Kleurverzadiging Kleurintensiteit Kleurcontrast	Grijswaarden / kleurwaarden Kleursterkte Licht / donker Licht-donker / koud-warm / complementair
Licht en belichting	Lichtbron Lichtcontrast Schaduw Reflectie Stofuitdrukking Belichting	Natuurlijk licht / kunstlicht Klein / groot - zacht / hard - licht / donker Eigen schaduw / slagschaduw - plasticiteit Lichtweerkaatsing Textuur - glad/ruw - korrelig/gepolijst Richting van het licht / spotlight / diffuus licht / kunstlicht (kleur) / natuurlijk licht
Ruimte	Dimensie Tweedimensionaal Driedimensionaal Schaal, proportie	Hoogte / breedte / diepte Suggestie van dieptewerking, door overlapping en (lijn-, kikkors-, vogelvlucht)perspectief of door plasticiteit (licht / schaduw) Ruimtelijkheid / plasticiteit
Art direction (enscenering)	Set (locatie, décor) Licht en belichting	Realistisch / suggestief / filmisch - Locatie / set / techniek Richting / kleur / intensiteit / special-effects
Techniek en hanteringswijze	Cameraperspectief Scherpstelling Stilering	Objectief (registrerend, zakelijk)/ subjectief Focus /scherpte-diepte Detaillering / abstraheren / abstract

9: FOTOGRAFISCHE ASPECTEN, PRINCIPES EN STRATEGIEËN

Onderstaand model kun je gebruiken voor het analyseren van foto's (als eerste stap). Daarbij begin je bij aspecten, daarna principes en vervolgens strategieën. Maar je kunt het ook voor je eigen fotoseries gebruiken: dan kun je bijv. net andersom werken, door te beginnen met het kiezen van een bepaalde strategie/motief, daarbij kies je vervolgens een (aantal) passende principe(s) en beeldende aspect(en).

- Kies **een foto**
- Kijk aandachtig en bepaal **welke 1 of 2 fotografie aspecten** het meest benadrukt zijn
- Bepaal welke **1 of 2 fotografie principes** het meest benadrukt zijn
- Beargumenteer nu **welke strategie** (van de kunstenaar) tot **deze fotografie uitwerking** kan hebben geleid
- Plaats deze bevinding nu eens **in de context van de tijd, plaats en functie** waarin het werk gemaakt is (hiervoor moet je wellicht wat extra info opzoeken)
- Kun je **de betekenis(sen)** van dit werk nu duidelijk en compact uitleggen aan anderen?

Etc. Er zijn meerdere strategieën mogelijk, ook zijn combinaties van strategieën mogelijk. De meest gehanteerde strategieën door kunstenaars zijn in verschillende contexten (tijd, plaats, functie) soms wezenlijk anders. Ook de principes die hier aangegeven zijn, zijn niet alle denkbare principes.

10. FOTOGRAFIE & FOTOKUNST:

In onze dagelijkse omgeving worden we met enorme hoeveelheden foto's geconfronteerd. Denk maar eens aan de foto's in tijdschriften en kranten en niet te vergeten de foto's van onze vakanties. We worden er zo door omringd dat we soms vergeten dat die foto's niet de werkelijkheid zelf zijn maar een afbeelding daarvan. Dat echter, is precies wat de fotografen met name in de beeldende kunst willen laten zien. Toen de fotografie pas uitgevonden was (ca. 1850) dacht men dat de foto gewoon een exacte en neutrale kopie van de werkelijkheid was. Wij weten inmiddels wel, dat er bij het maken van een foto allerlei (subjectieve) keuzes gemaakt kunnen worden.

Om ze eens op een rijtje te zetten:

- keuze voor een bepaald standpunt : - op ooghoogte (geeft het meest neutrale beeld)
 - boven aanzicht (vogelvluchtperspectief)
 - vanuit een laag standpunt (kikvorsperspectief)

hierdoor verandert het totale perspectief in de foto. Dat kan een bepaald effect geven, bijv. wanneer je iemand vanuit een laag standpunt fotografeert komt die persoon erg groot/dreigend over.

- De belichting: heeft de fotograaf gekozen voor felle contrasten?(sterk licht/donker effect: veel zon tegenover sterke schaduwen= theatraal effect), of heeft de fotograaf gekozen voor een grijzige dag, waardoor vrijwel alles evenzeer belicht wordt (= neutrale belichting)

- Voor welke uitsnede/kader heeft de fotograaf gekozen? staat alles centraal in het beeld, of heeft de fotograaf het centrum verlegd naar een bepaalde hoek van de foto.(daardoor wordt je blikrichting meer gestuurd naar de andere dingen die er op de foto staan)

- Op welke manier heeft de fotograaf een compositie gemaakt: hoe gaat de fotograaf om met vormen, lijnen, kleuren in het beeld?

- Is het beeld scherp of onscherp? omdat de fotograaf ervoor kiest een bepaald gedeelte in de aandacht van de kijker te brengen kan hij ervoor kiezen om iets heel scherp af te beelden in een omgeving die helemaal wazig is, maar de fotograaf kan ook besluiten dat alle elementen belangrijk zijn en kan daarom kiezen voor een grote scherptediepte (d.w.z. dat alles, zowel dichtbij als veraf even scherp is)

- Welke afstand heeft de fotograaf gekozen ten opzichte van datgene wat hij wil fotograferen. Staat hij heel dichtbij en laat hij een detail zien (dan heet dat close-up) staat hij op een 'normale' afstand (geeft ook weer een neutraler effect) of laat hij een panorama overzicht (weids uitzicht) zien.

-Ook kan hij de werkelijkheid anders laten zien door bij de foto opname een vertekende lens te gebruiken (bijvoorbeeld een 'fish-eye' lens, waarmee je alles in een straal van 180o op de foto kunt laten zien.)

- Heeft de fotograaf gekozen voor een kleurenfoto of een zwart-witfoto? Deze keuze kan bijvoorbeeld te maken hebben waarvoor hij een foto maakt: wil hij een sober beeld maken dan kan hij bijv. voor zwart-wit kiezen; wil hij een beeld oproepen dat glamour- of reclame-achtig aandoet dan kan hij bijv. voor kleur kiezen. (ook soorten camera's geven effecten, denk aan lomography)

- Daarnaast kan de fotograaf nog allerlei dingen veranderen door in de doka (= de donkere kamer, waar de foto eerst ontwikkeld en dan op papier afgedrukt wordt) met extra belichtingen of kleuren filters en dergelijke te werken. Maar tegenwoordig gebeurt dit vooral digitaal. Veel programma's en apps zijn er beschikbaar om de foto te bewerken (hipstamatic, instagram, photoshop etc).

11. CONCEPTEN EN VISIES OP FOTOGRAFIE:

Maar het allerbelangrijkste aspect van de fotografie is tegenwoordig welke visie een fotograaf heeft en welk standpunt hij ten opzichte van de fotografie inneemt: daarbij zijn er een aantal mogelijkheden, de fotograaf wil de werkelijkheid zo precies mogelijk en zo natuurgetrouw mogelijk weergeven: dat is de *registrerende of documentaire* manier van fotograferen.

In de beeldende kunst veel fotografen die de fotografische beeldmiddelen *formeel* (= gericht op *vormaspecten*) in hun foto's gebruiken zoals een kunstschilder met zijn beeldmiddelen in zijn schilderijen werkt (compositie, licht, kleur, lijnen, vlakken enz.): de kleur kan bijvoorbeeld op een autonome manier gebruikt worden, of er kan expres een heel vaag, onscherp beeld gemaakt worden (om een bepaalde sfeer op te roepen). In de beeldende kunst zie je dat kunstenaars ook heel conceptueel werken: dat wil zeggen dat bij hen vooral het idee, het concept of de specifieke werkwijze de leidraad vormt voor het werk.

Daarnaast kan een fotograaf ervoor kiezen om een helemaal verzonnen (fictieve) scène toch heel natuurgetrouw weer te geven, zodat je als toeschouwer een vreemde ervaring ondergaat: is het echt of is het niet echt wat ik op de foto zie? Dit is een *geënceneerde of gemanipuleerde vorm van fotograferen* want enerzijds wil de fotograaf door middel van de foto laten zien dat het echt is wat je ziet maar aan de andere kant heeft hij het allemaal wel zelf in scène gezet (zoals een filmregisseur dat bij een film doet). Deze soort van fotografie zie je vaak ook in reclametoepassingen.

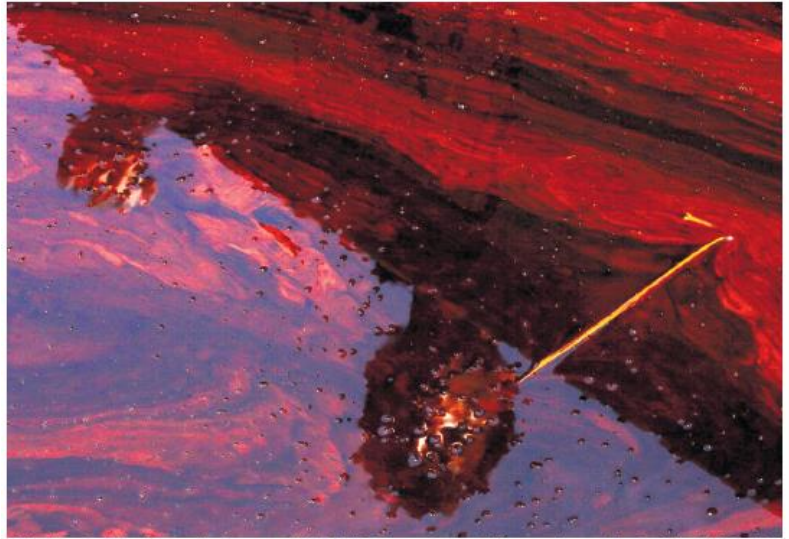
Dus: de foto geeft niet altijd een exacte, neutrale kopie van de werkelijkheid, maar geeft vaak de visie en de blik van de fotograaf op die werkelijkheid weer.

Wat is jouw concept (idee) of visie?

- Registrerende of documentaire fotografie = fotografie die de wereld zo precies mogelijk wil laten zien zoals deze is: formele fotografie, die vooral gericht is op de wereld zo goed mogelijk in een foto te vatten. Het werk is dan meer formeel van aard. Dit hoeft niet perse te betekenen dat deze fotografie zakelijk of objectief van karakter is: soms kan de blik van de fotograaf wel een invloed hebben op de manier van fotograferen.
- Formele, zakelijke fotografie = fotografie die de wereld zo objectief mogelijk probeert weer te geven en zich vooral bezighoudt met vormgevingsaspecten. Daarbij kan wel iets in scène gezet zijn, maar de manier van fotograferen is gericht op een bepaalde zakelijkheid of neutraliteit: diffuus licht (= wit licht, zonder sterke licht/schaduw partijen), normale kleuren, rustige compositie meestal gecentreerd.
- Conceptuele fotografie is fotografie waarbij de fotograaf een eigen concept gebruikt. Voorbeeld is het werk van Sophie Calle, die steeds vanuit een concept gericht op sociale interactie start. Maar ook het werk van Naoya Hatakeyama is een vorm van conceptuele fotografie: Hatakeyama kiest steeds een thema/concept dat hij in een serie werken fotografeert. Daarbij ligt vaak een accent op de esthetiek van alledaagse, urbane omgevingen.
- Geënceneerde fotografie is fotografie die in scène gezet is, als een soort schilderkunst of filmkunst, maar dan met de fotocamera gemaakt: Jeff Wall zijn foto's zijn een voorbeeld van deze visie op fotografie.

12. BELANGRIJKE BEGRIPPEN: ABSTRACTIE, DETAILLERING EN AMBIGUÏTEIT

Abstractie is gericht op stileren/vereenvoudigen van het beeld (door bijvoorbeeld overbodige informatie weg te laten, iets meer in te zoomen en daardoor minder veel dingen in beeld te brengen)
Detaillering is gericht op het goed weergeven van texturen bijvoorbeeld (denk aan de regendruppels op de ramen van Naoya Hatakeyama)
Ambigüiteit een foto wordt spannend als je er op verschillende (soms tegenstrijdige manieren) tegelijkertijd naar kunt kijken, bijvoorbeeld doordat je goed en kwaad tegelijkertijd in beeld gebracht ziet (zie voorbeeld ^ een foto van water met olie, het ziet er qua kleur en textuur mooi uit, terwijl het eigenlijk verschrikkelijk is)

Gedekte olie weerspiegelt het gezicht van Louisiana's gouverneur Bobby Jindal, die al weken om actie van de overheid vraagt – en als conservatief anti-overheidsgezind is. Foto Getty

Werkwijze bij het maken van een eindwerk

1. Je gaat beginnen met ideeën over je concept, visie en experimenten in voorstelling en vormgeving. Alle experimentele foto's die je daarbij hebt gemaakt moet je goed bestuderen.
2. Het eindwerk moet uiteindelijk bestaan uit een eindfotoserie van 3 foto's (kleurenprint van 1 x A4) afbeeld zijn die samen 1 serie vormen.
3. Het idee/concept van jouw fotoserie en de door jou gekozen techniek en vormgeving moet je eveneens op 1 x A4 beschrijven.

Werk onderstaande punten uit in een conceptplan:

- a) Eerst ga je kijken naar je eigen beste foto's: welke zijn spannend, interessant om lang naar te kijken. (meestal hebben deze foto's abstractie, detaillering en ambivalentie als kenmerken, naast sterke fotografische kwaliteiten – kadering, contrast, kleuren, sfeer, belichting enz.)
- b) Dan ga je kijken naar de visies hierboven maar ook op de kaarten van Twist & Shine, is er een bepaalde visie op fotograferen die je het meeste aanspreekt? Waarom?
- c) Welke van de concepten heb je gebruikt in je fotosessies bij Twist & Shine? Is er een concept dat je voor je eindwerk wilt gaan uitwerken? waarom?
- d) Kies de beste foto's bij je concept, en kijk wat je nog meer zou moeten doen om er een goede serie van te maken.
- e) Een serie ontstaat doordat er samenhang in de losse foto's te zien is: dat kan een samenhang in onderwerp of in kleur, of in manier van fotograferen etc. zijn.

CHECKLIST FOTOGRAFISCHE MOGELIJKHEDEN:	MIJN KEUZES DAARIN:	MIJN ACHTERLIGGENDE GEDACHTEN DAARBIJ ZIJN:
Standpunt		
Belichting		
Kader		
Compositie		
scherp/onscherp		
afstand		
Lens		
Kleur of zwart-wit		
Nabewerking?		
Documentair		
Formeel		
Conceptueel		
Geësceneerd		

Deze checklist kun je gebruiken wanneer je een fotoserie gaat samenstellen (eindwerk) maar ook bij gemaakte foto's om ze te verbeteren.

CHECKLIST FOTO-KWALITEIT:

Willekeurig	Standaard	Origineel
Fotocamera vooral onbewust als <u>registrerend</u> middel ingezet: beelden zien er willekeurig gemaakt uit. <u>Typering:</u> Rommelig/slordig/ onduidelijke keuzes/ alledaags/gewoon	Fotocamera al <u>enigszins als beeldend middel</u> ingezet: beelden zien er enigszins origineel uit qua kadrering. <u>Typering:</u> Enigszins origineel met aandacht voor minstens 1 beeldende component.	Fotocamera/ fotografie <u>bewust als beeldend middel gehanteerd</u> : beelden zien er bewust en al met oog voor een eigen standpunt. <u>Typering:</u> Eigen insteek/ beeldend spannend/ experimenterend/abstraherend
☐ Willekeurige kadrering = geen aandacht aan compositie, scheve lijnen en/of abrupte afsnijdingen en/of veel overbodige details in beeld (rommelig)	☐ Enige aandacht voor kadrering, maar daarin niet heel uniek: rechte of vrij rechte lijnen en/of enigszins doordachte afsnijdingen en/of soms nog wel wat overbodige details in beeld.	☐ Duidelijke kadrering = duidelijk aandacht voor lijnenspel en/of compositie en/of perspectieffecten. Duidelijke aandacht voor detaillering.
☐ Vanuit willekeurig camerastandpunt gefotografeerd (vaak standaard standpunt, maar schuin vastgehouden), wat precies de kern/focus van het beeld moet zijn is niet duidelijk.	☐ Vanuit ooghoogte gefotografeerd (vrij standaard standpunt), wel oog voor compositie/kadrering, technisch vrij goed maar nog niet heel eigen/origineel.	☐ Aandacht voor (eigen) standpunt: inzetten van close-up, lager/hoger dan gemiddeld standpunt, of schuine standpunten t.o.v. onderwerp, experimenterend met standpunt.
☐ Willekeurige belichting, enigszins onscherp, geen aandacht voor reflectie, licht/schaduw. Helemaal onscherp/bewogen = niet goed, niet effectief.	☐ Nog vrij standaardbelichting, redelijk scherp, enigszins aandacht voor reflectie, licht/schaduw.	☐ Aandacht voor belichting, duidelijk aandacht voor reflectie, spelen met effecten van licht/schaduw, contrast, lichtinval, flitslicht, over of onderbelichting en/of scherpte/onscherpte en/of contrast/weinig contrast bewust ingezet, experimenterend, abstraherend.

NB experimenteren met het doelgericht inzetten van opzettelijke foto-fouten mag. Maar dan moet een vakman kunnen zien dat het opzettelijke fouten zijn en geen fouten uit onkunde! Er zijn wel uitzonderingen hierop: een geheel onscherpe foto werkt eigenlijk bijna nooit. Onderstaande foto's zijn documentair/registrerende foto's in het kader van een korte opdracht geweest, het zijn dus geen eindwerk-foto's.

NB in deze foto zitten wel scherpe delen

13 FOTOGRAFIE TIPS:

Checklist bij het fotograferen

- **Kader**
- **Compositie**
- **Lijn**
- **Vorm**
- **Ruimte**
- **Belichting**
- **Contrast**
- **Scherpte-diepte**
- **Kleur**
- **Textuur**
- **Evenwicht**
- **Ritme**
- **Accenten**
- **Maat (verhouding)**

1. Fotograferen is letten op compositie (hoe kun je je camera vasthouden, kantelen, het standpunt kiezen, de beeld uitsnede)
2. Fotograferen is letten op spannende lijnen, vormen, contrasten en details
3. Fotograferen is divergent kijken: je blikveld goed kiezen, door overbodige oninteressante informatie weg te laten (vooral aan de randen)
4. Fotograferen is letten op de horizon van je beeld: die moet of helemaal vlak zijn, of heel drastisch schuin. Maar een beetje scheef werkt niet.
5. Fotograferen is letten op lichtval, schaduw en contrast. Een goede foto heeft goed contrast, en alle kleur of grijswaarden ertussen in.
6. Een goede fotograaf kan op precies het juiste moment de foto maken
7. Een goede fotograaf weet opvattingen, gevoelens of ideeën zichtbaar te maken, waarbij er een wereld aan mogelijke (soms tegenstrijdige = ambiguïteit) betekenissen opgeroepen wordt (evocatief).
8. Een goede fotograaf heeft oog voor details, reflecties, materialen en texturen. Er is een juiste balans tussen abstractie en detaillering.
9. Een goede fotograaf kiest de beeldcompositie heel zorgvuldig
10. Een goede foto (= niet saai maar spannend) komt altijd tot stand door een goede fotograaf!

NB experimenteren met het doelgericht inzetten van opzettelijke foto-fouten mag. Maar dan moet een vakman kunnen zien dat het opzettelijke fouten zijn en geen fouten uit onkunde! Er zijn wel uitzonderingen hierop: een geheel onscherpe foto werkt eigenlijk bijna nooit.

14. HYBRIDITEIT IN DE HEDENDAAGSE KUNST

SYNTHESE VAN MODERNISME EN POSTMODERNISME IN DE KUNST VAN DE 21STE EEUW

Veranderde maatschappelijke situatie vanaf 2000

Het postmodernisme in de kunst, begon in de jaren 60/70 van de twintigste eeuw. De vraag is of de maatschappelijke situatie zoals deze was in de tweede helft van de twintigste eeuw nu nog hetzelfde is. Door belangrijke **politieke en maatschappelijke ontwikkelingen** zijn er veranderingen ingezet. Zoals de oorlog tegen het terrorisme als gevolg van de 9/11 ramp; de toenemende schaarste van en strijd om brandstoffen en grondstoffen in de wereld; de opkomst van de economieën in China, het Midden-Oosten, India, Afrika en Zuid-Amerika en de recente financiële crisis in Europa en de democratiseringsprocessen in het Midden-Oosten. De **globalisering**, ingezet halverwege de negentiende eeuw, werd vanaf het einde van de twintigste eeuw nog sterker doorgezet door de opkomst van internet en de nieuwe economie. Als een tegenreactie op de toenemende globalisering is er sprake van processen van **regionalisering** (localisering) en **democratisering** (invloed *social media*). Globalisering lijkt echter onontkoombaar: op het gebied van milieu, grondstoffen, economie en geld maar ook in de kunsten, is de wereld niet meer te beperken tot de eigen locale omgeving. **Kritiek op relativistische perspectieven van het postmodernisme** komt uit allerlei richtingen, maar vooral uit **postkolonialistische** hoek: het cultuurrelativisme heeft ertoe aangezet dat niet-westerse culturen zich beperkt voelden tot hun traditionele cultuur alleen en zich onvoldoende gekend voelden in hun wens tot modernisering. Opkomende landen in Zuid-Amerika, het Midden-Oosten, Azië en Afrika streven juist naar modernisering. Kritiek op het postmodernisme en heroriëntatie op modernisme zorgen voor een nieuwe culturele context in de 21ste eeuw. Vanuit postkolonialistische visies is het begrip **hybriditeit** opgekomen. **Hybriditeit** is een vorm van *transformatie*, waarbij *nieuwe vormen/culturen ontstaan uit een samenvoeging (blending) van bestaande vormen/culturen*. Voorbeelden van ontwikkelingen in de hedendaagse cultuur die te relateren zijn aan maatschappelijke aspecten (duurzaamheid, hybriditeit, sociaal engagement van de kunst) verklaren gedeeltelijk de huidige, hernieuwde aandacht voor het modernisme.

Herwaardering van het modernisme ? Een van de ontwikkelingen van dit moment in de beeldende kunsten is een herwaardering voor elementen uit het modernisme die het postmodernisme afgezworen leek te hebben zoals abstractie, experiment en avant-gardisme. In veel hedendaagse kunst zie je dat kunstenaars en vormgevers in hun werk experimenteren en met abstractie werken. Dit heeft echter niet meer dezelfde inhoudelijke lading als voorheen, waarbij het streven naar abstractie een streven naar een volledig nieuwe maatschappij symboliseerde, wel is er een politieke en esthetische verwantschap met deze utopische idealen van het modernisme. Verder zie je veel aandacht voor interdisciplinariteit, innovatie, nieuwe media en technologie. Anderzijds zie je eveneens veel hedendaagse kunstenaars met de allereenvoudigste, meest alledaagse middelen en materialen werken, geïnspireerd door de Arte Povera.

Modernisme, antimodernisme, postmodernisme, supermodernisme, altermodernisme of transmodernisme ?

In de architectuur lanceerde Hans Ibelings de term supermodernisme voor de gebouwen die voor transit (= doorreis) doeleinden gemaakt worden. Denk aan vliegvelden, supermarkten, winkelcentra enz. Kenmerkend aan deze architectuur is de vormtaal die af en toe sterk gericht lijkt te zijn op de

vormtaal van het modernisme: strakke eenvoudige vormen die niet verwijzen naar de omgeving of naar de functie van het gebouw. Anderzijds verwijzen deze gebouwen ook weer naar de verworvenheden van het postmodernisme: vaak wordt er met allerlei (innovatieve) materialen gewerkt die tot decoratieve oppervlaktes leiden. De architectuur van Herzog & de Meuron is daarvan een voorbeeld. Duidelijk is dat de hoogtijdagen van het postmodernisme in de architectuur voorbij lijken te zijn. Voorbeelden van doorgeschoten postmodernisme is de wijk *Poundbury* van Léon Krier in Dorset: het inspelen op de wensen van de architectuurconsument, heeft tot een nostalgisch verlangen naar het verleden geleid en daarmee tot conservatieve standpunten in de architectuur en een conservatieve vormtaal. Door de globalisering, is in de architectuur een ontwikkeling ontstaan gericht op experiment en vernieuwing die het modernisme als inspiratiebron niet verhullen, zoals blijkt uit de projecten van architecten als Koolhaas, Nouvel en Herzog & de Meuron. Volgens Nicolas Bourriaud is de ontwikkeling van globalisering (transnationalisering) in de kunst waarin de politiek-esthetische idealen van de avant-garde beweging te herkennen zijn, als '*Altermodernism*' (veranderd modernisme) te typeren.

Hybriditeit in de kunst. Je kunt uit alle ontwikkelingen afleiden dat het postmodernisme als stroming niet meer richtinggevend is, maar toch ook dat verworvenheden (differentiatie, pluralisme, aandacht voor niet-westerse kunst) uit het postmodernisme niet helemaal verdwenen zijn. Momenteel lijkt een synthese (transmodernisme) te zijn ontstaan in de kunst, die enerzijds een verwantschap laat zien met het gedachtegoed van het modernisme en waarin anderzijds ook de verworvenheden van het postmodernisme opgenomen zijn. Engagement (kritiek op de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen) en utopieën (het creëren van nieuwe werelden) zijn daarvan voorbeelden. In de kunst zie je veel ontwikkelingen naar interdisciplinariteit (Kunst & technologie, grensoverschrijdingen binnen de kunsten) maar anderzijds zie je juist ook weer volop aandacht voor schilderkunst. Al is die schilderkunst dan vaak wel sterk beïnvloed door nieuwe media als fotografie en computerkunst. Deze dubbele ontwikkeling van enerzijds discipline overschrijdend en anderzijds juist bijna ambachtelijk werken is iets wat je in veel kunsten terugziet van dit moment. Elementen die in de hedendaagse kunst veel voorkomen zijn: *appropriation, tijd, performance, space* en *hybriditeit*.

Kenmerken van de hybride kunst van de 21ste eeuw zijn:

- **Transformatie** – ambiguïteit, paradox, mengvorm (blending), creativiteit. Nieuwe vormen, ontstaan uit een samenvoeging van bestaande vormen afkomstig uit heterogene bronnen of samengesteld uit verschillende, incongruente onderdelen. **Creativiteit & Innovatie** - Hybride kunstvormen breiden de mogelijkheden uit voor **experiment** en **innovatie** in de hedendaagse kunst.
- **Transmodernisme** – Synthese van modernisme – postmodernisme. Hernieuwde aandacht voor de kwaliteit van de uitvoering van het product, maar ondergeschikt aan het proces en de betekenis als uitgangspunt. Complexiteit.
- **Transculturaliteit** – hybriditeit als concept uit het postkoloniale denken. Glocalisering.
- **Intersubjectiviteit** en **interactiviteit**– consensus en dissensus door onderzoek en uitwisseling/participatie (co-creatie).
- **Trans -of Interdisciplinariteit** – kruisbestuivingen en integratie. Door onderzoek en samenwerking kan alles dat “aanspoelt” (= littoral) als materiaal gebruikt worden. Integratie tussen kunstdisciplines maar ook kunst & technologie.

Beeldende kunstenaars, vormgevers: Berndnaut Smilde, Desirée Dolron, Martin Parr, David Altmejd, World press photo, ANP, NRC, Aernout Mik, Luuk Wilmering, William Eggleston, Saul Leiter, Inception, War of the Worlds, Game of Thrones, Minecraft, Michael Wolf, Thomas Ruff, Saul Leiter, Mariko Mori, Jeff Wall, Andreas Gursky, Giacomo Costa, Saskia Olde Wolbers, Kyung Woo Han, Elmgreen & Dragset, Steven Meisel, Paul Bogaers, Leando Erlich, Peter Kennard/Cat Picton Phillipps, Jon Rafman, Denis Darzacq, Tsang Kin Wah, Frank van der Salm, Ben Thomas, Michel Gondry, Noémi Goudal, Tomas Saraceno, Adam Broomberg and Oliver Chanarin, Ronald Versloot, Bill Viola, Liu Bolin, 3deek.nl, Persijn Broersen & Margit Lukács, Antony Gormley, Thomas Léon, Gregoire Alexandre, Olaf Otto Becker, Massimiliano Fuksas, Chaim Machlev, Tadao Ando, Marcel Wanders, Michiel Voet, Thomas Demand, Eamonn Doyle, e.a.

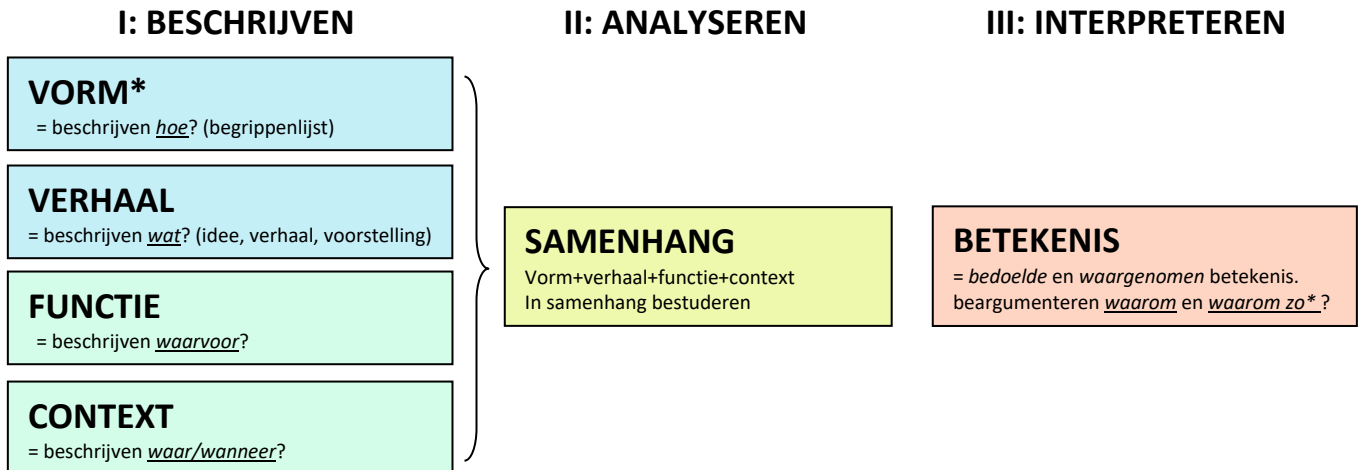
OPDRACHT: MAAK 2 KUNSTANALYSES VAN EEN VAN EEN WERK VAN 2 VERSCHILLENDE KUNSTENAARS, ZOALS GETOOND IN DE POWERPOINTPRESENTATIE. HET MOGEN WEL ANDERE DAN DE GETOONDE WERKEN ZIJN, MAAR HET WERK MOET GERELATEERD KUNNEN WORDEN AAN CONTEXT COLLAPSE.

1. Berndnaut Smilde,	29. Giacomo Costa,
2. Desirée Dolron,	30. Saskia Olde Wolbers,
3. Martin Parr,	31. Michiel Voet,
4. David Altmejd,	32. Thomas Demand,
5. World press photo,	33. Eamonn Doyle,
6. Aernout Mik,	34. Olaf Otto Becker,
7. Luuk Wilmering,	35. Massimiliano Fuksas,
8. William Eggleston,	36. Chaim Machlev,
9. Saul Leiter,	37. Tadao Ando,
10. Christopher Nolan - Inception,	38. Marcel Wanders
11. Persijn Broersen & Margit Lukács,	39. Peter Kennard/Cat Picton Phillipps,
12. Antony Gormley,	40. Jon Rafman,
13. Thomas Léon,	41. Denis Darzacq,
14. Gregoire Alexandre,	42. Tsang Kin Wah,
15. Adam Broomberg and Oliver Chanarin,	43. Frank van der Salm,
16. Ronald Versloot,	44. Ben Thomas,
17. Bill Viola,	45. Michel Gondry,
18. Liu Bolin,	46. Noémi Goudal,
19. 3deek.nl,	47. Tomas Saraceno,
20. Kyung Woo Han,	48. Michael Wolf,
21. Elmgreen & Dragset,	49. Pasi Orrensalo/Mirko Mayer
22. Steven Meisel,	50. Richard Mosse
23. Paul Bogaers,	51. John Gerrard
24. Leando Erlich,	52. Sanne De Wilde
25. Saul Leiter,	53. Sebastiao Salgado
26. Mariko Mori,	54. Maarten Vanden Eynde
27. Jeff Wall,	55. Gerhard Richter
28. Andreas Gursky,	56. Ina Louguine/LIVE WILD collective

15: ILO-UvA KUNSTANALYSE MODEL - versie 2014

Voor kunst algemeen moet je goed in staat zijn de samenhang tussen vorm, verhaal, functie en context te analyseren en de betekenis te begrijpen. Belangrijk is dat je alles wat je opschrijft kunt onderbouwen: met observaties (wat je in het kunstwerk ziet of hoort), met goed onderbouwde argumenten op basis van wat je in het kunstwerk ziet of hoort, met kennis (over de tijd of plaats waar iets gemaakt is) met bronnen (foto's, teksten, video's). Je eigen mening is bij kunst analyse in het kader van kunst algemeen niet in eerste instantie van belang, pas na bronnenonderzoek kun je een eigen visie op het werk geven. Je onderbouwt alles zo goed mogelijk.

Kunst analyseren, WAT doe je dan?

NB de volgorde kan gevarieerd worden.

Kunst analyseren, HOE doe je dat? *Je werkt deze stappen eerst uit, daarna loop je alles nog een keer door en vul je alles aan.*

I: BESCHRIJVEN	II: ANALYSEREN	III: INTERPRETEREN
Je gaat eerst observerend (zonder mening) beschrijven: Hoe ziet het eruit? Hoe klinkt het? Wat is het? enz. Je begint dus bijv. met observerend beschrijven van formele aspecten (zie begrippenlijst). Daarvan hoeft je niet alle begrippen te verwerken, alleen die nodig zijn om het werk nauwkeurig te beschrijven. De volgorde kun je variëren: beginnen met vorm/verhaal/functie of context etc. Let op: observerend beschrijven is beschrijven zonder interpretaties of waardeoordelen. Beschrijf dus niet alleen de vorm en het verhaal van het kunstwerk, maar ook de functie en beschrijf ook de kunsthistorische context (stroming) van het werk. Raadpleeg daarvoor eventueel bronnen.	De informatie uit je beschrijving ga je analyseren. Daarbij ga je de beschreven aspecten van het werk zoals vorm, verhaal, functie, context (kunst- en cultuurgeschiedenis, maatschappij enz.) verder onderzoeken met behulp van bronnen en vervolgens aan elkaar relateren, dus in samenhang bestuderen. Je probeert de informatie te interpreteren en structureren (hoofd- en bijzaken). Je laat bij je interpretaties zien dat je oog hebt voor bijzonderheden en je plaatst het kunstwerk in de kunsthistorische context (tijd en plaats). Zodra je gaat interpreteren, kun je ook je eigen associaties toevoegen indien deze passend zijn (deze zijn niet vrij of willekeurig bij kunst algemeen, dus niet zoals je in creatieve processen associeert).	De analyse breng je vervolgens in verband met een interpretatie van mogelijke betekenissen die je kunt relateren aan de kunsthistorische of culturele context. Je probeert alle elementen aan elkaar te verbinden en goed en kritisch te onderbouwen wat de mogelijke betekenissen zouden kunnen zijn. Daarvoor moet je afwegen uit de door jou geobserveerde en geanalyseerde aspecten wat belangrijk is. Je probeert je standpunt over de betekenis zo goed mogelijk te checken met behulp van bronnen en te onderbouwen met betrekking tot de specifieke vorm (= waarom zo?). Misschien heb je het werk nu zo goed bestudeerd, dat je wel nieuwe, originele ideeën over de betekenis kunt ontdekken?
Lagere orde denkvaardigheden:	Hogere orde denkvaardigheden:	Hogere orde denkvaardigheden:
ONTHOUDEN: herkennen, herinneren	TOEPASSEN: hanteren, gebruiken	EVALUEREN: checken met bronnen, bekritisieren (kritisch denken)
BEGRIJPEN: toelichten, classificeren, vergelijken	ANALYSEREN: differentieren, structureren, contextualiseren	CREEREN: Nieuwe ideeën genereren gericht op nieuwe betekenissen, verbanden

Bronnen: - Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., & Airasian, P. W. (2001). *A taxonomy for learning, teaching and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. NY: Addison Wesley Longman, Inc.
 - Bullo, N. J., & Reber, R. (2013). The artful mind meets art history. *Behavioral and brain sciences*, 36. pp 123-180.
 - Efland, A.D. (2002). *Art & Cognition*. NY: Teachers College Press, Columbia University.
 - Feldman, E.B. (1994). *Practical Art Criticism*. Englewood Cliffs. N.J. Prentice Hall.
 - Pauwels, L., Peters, J.M.(2005). *Denken over Beelden*. Leuven.

ILO-UvA: BEGRIPPEN VOOR KUNST ANALYSE - versie 2.0

Beeldende middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Vorm	Vorm	Hoekig / rond / vierkant / kegel / - tweedimensionaal / driedimensionaal
	Vormsoort	Geometrisch / organisch - open / gesloten - abstract / figuratief
Compositie	Compositiegrondvorm	Horizontaal / verticaal / diagonaal / driehoek / overall
	Dynamiek	Statisch / dynamisch
	Symmetrie	Symmetrisch / asymmetrisch
	Ritme	Herhaling
Ruimte	Dimensie	Hoogte / breedte / diepte
	Tweedimensionaal	Suggestie van dieptewerking (lijn-, kikvors-, vogel-perspectief) of plasticiteit (licht / schaduw)
	Driedimensionaal	Ruimtelijkheid / plasticiteit
Licht	Lichtbron	Natuurlijk licht / kunstlicht
	Lichtcontrast	Klein / groot - zacht / hard - licht / donker (clair / obscur)
	Schaduw	Eigen schaduw / slagschaduw - plasticiteit
	Stofuitdrukking	Textuur / virtueuze lichtbehandeling
Kleur	Kleursoort	Primair / secundair / tertiair
	Kleurverzadiging	Zuiver / onzuiver
	Kleurintensiteit	Licht / donker
	Kleurcontrast	Licht-donker / koud-warm / complementair
Materiaal/Techniek	Tweedimensionaal	Schilderkunst: fresco / olieverf - fotografie: fotomontage / still - grafisch: collage / assemblage/ affiche
	Driedimensionaal/sculptuur	Hakken / boetseren / construeren
	Architectuur, design, mode	Industrieel / ambachtelijk

Bronnen:

- Acton, M. (1997, 2009). *Learning to Look at Paintings*. 2nd ed. Routledge, Londen.
- Balme, C. (2008). *The Cambridge Introduction to Theatre Studies*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bordwell, D., Thompson, K. (2004). *Film Art. An Introduction*. 7th ed. McGraw-Hill, New York.
- Bossuyt, I. (2010). *Van Noten en Tonen. Wegwijs in muzikale begrippen*. Davidsfonds, Leuven.
- Pavis, P. (2003). *Analyzing Performance. Theatre, Dance and Film*. University of Michigan Press.
- Prunes, M., Raine, M., Litch, M. (2002). Yale University Film Studies Program. website:
<http://classes.yale.edu/film-analysis> geraadpleegd op 20 februari 2011, Yale University, New Haven.

En:

- Beeldende begrippenlijst, N.V.T.O.
- Kunstbeschouwen, Culturele en Kunstzinnige Vorming 2 (2000). KPCgroep, Den Bosch.
- Moviezone. *Filmanalyseplan*. Utrecht, 1999
- Richtlijnen A-niveaus, via website: <http://www.aqa.org.uk/index.php> geraadpleegd 20 februari 2011.
- Schoolexamens CKV 2, en Examens Kunst Algemeen, 2000 - 2010, Cito/Cve.

We gaan in het **ILO UvA model** uit van de volgorde voor analyse:

1. VORM(GEVING) - 2. VERHAAL - 3. FUNCTIE - 4. CONTEXT

1: VORM - VORMGEVING

BEELDENDE VORMGEVING

Beeldende kunst of autonome kunst: schilderkunst, beeldhouwkunst, fotografie, video etc.

Vormgeving of toegepaste kunst: architectuur, design, affiches, mode etc.

BEELDENDE MIDDELEN/ASPECTEN

Hoe - met welke middelen en aspecten - wordt de voorstelling afgebeeld, beeldend vormgegeven? Hoe wordt het gebouw/object/affiche vormgegeven?

Aspecten van beeldende vormgeving zijn **vorm, compositie, ruimte, licht en kleur**.

VORM Denk daarbij aan tweedimensionale (vlak, plat) en driedimensionale vormen (ruimtelijk, plastisch), abstracte of figuratieve vormen, schematische, gestileerde, organische, geometrische vormen (zoals Mondriaan gebruikte) etc.

COMPOSITIE Dit is de ordening/plaatsing/groepering van de verschillende vormen op een vlak (evenwichtig, symmetrisch, asymmetrisch, dynamisch) of de plaatsing van driedimensionale vormen binnen een installatie.

RUIMTE Dit gaat over ruimtelijkheid en plasticiteit bij driedimensionale vormen en de suggestie van dieptewerking of plasticiteit in tweedimensionale werken.

Suggestie van dieptewerking ontstaat vooral door (lijn)perspectief (met als bijzondere varianten het vogelvlucht- of kikvorsperspectief). Suggestie van plasticiteit ontstaat door licht en schaduw.

LICHT Dit gaat over de werking van echt licht op driedimensionale vormen en de effecten van licht bij architectuur (glas) of over de suggestie van licht in tweedimensionale werken:

natuurlijk licht, kunstlicht (kaars, lamp), licht-donkercontrasten / clair-obscur (bijvoorbeeld bij Rembrandt), schaduw, plasticiteit, stofuitdrukking (suggestie van textuur van stoffen als fluweel, marmer, glas etc. door virtueuze lichtbehandeling).

KLEUR Denk daarbij aan kleursoort (rood, geel, groen etc.), helderheid, verzadiging, kleurencirkel (bijvoorbeeld die van Johannes Itten, docent aan het Bauhaus), kleurcontrasten, kleursymboliek, verschillende soorten van kleurmenging etc.

BEELDENDE VORMGEVING - Materialen / technieken

Waarmee wordt de voorstelling/het gebouw/object/affiche vormgegeven?

Denk aan fresco, olieverf e.d. bij tweedimensionaal / schilderkunst; fotomontage en still bij fotografie; collage, assemblage, affiches bij grafische technieken / druktechnieken.

In driedimensionaal / beeldhouwkunst / sculptuur is er sprake van:

- hakken: uit marmer, natuursteen, hout etc.
- boetseren: in klei, was of ander plastisch materiaal, gieten van brons of kunsthars etc.
- construeren: assemblage, ready made / objet trouvé etc.

In architectuur werkt men met marmer / natuursteen, baksteen, staal, beton, glas, kunststof etc.; bij design/mode/decoratie zijn er ambachtelijke versus industriële technieken etc.

ILO-UvA - BEOORDELINGSMATRIX VOOR KUNST ANALYSE

		I: Onvoldoende	II: Basaal	III: Gevorderd	IV: Excellent
BESCHRIJVEN	1: ONTHOUDEN <i>Herkennen, herinneren</i> Voorstelling/ verhaal & vormgeving	☐ niet goed onthouden begrippen/kenmerken en voorstelling	☐ beperkte / niet helemaal correct onthouden begrippen/kenmerken en voorstelling	☐ overwegend relevante en correcte begrippen/kenmerken en voorstelling	☐ accurate tot zeer accurate en gedetailleerde begrippen/kenmerken en voorstelling
		☐ zwakke beschrijvingen van begrippen en kenmerken en voorstelling	☐ beperkte, niet-volledige beschrijvingen van begrippen en kenmerken en voorstelling	☐ vrij volledige beschrijvingen van begrippen en kenmerken en voorstelling	☐ volledige tot zeer volledige, nauwkeurige beschrijvingen en voorstelling
	2: BEGRIJPEN <i>Toelichten, classificeren, vergelijken</i> Functie/ kunststroming/ context (tijd/plaats)	☐ gebrekkige of niet correcte hantering van /verwijzing naar bronnen	☐ beperkte of niet helemaal correcte hantering van /verwijzing naar bronnen	☐ overwegend relevante en correcte hantering van /verwijzing naar bronnen	☐ (zeer) accurate en gedetailleerde hantering van /verwijzing naar bronnen
		☐ gebrekkige selectie van kennis/informatie over concepten en/of kunststromingen.	☐ beperkte selectie van kennis/informatie over concepten en/of kunststromingen	☐ overwegend relevante en goede selectie van kennis/informatie over concepten en/of kunststromingen	☐ (zeer) accurate en zeer goede selectie van kennis/informatie over concepten en/of kunststromingen
	3: TOEPASSEN <i>Van begrippen/ kennis op specifieke, nieuwe voorbeelden</i>	☐ begrippen voor kunstanalyse worden niet goed op het specifieke voorbeeld toegepast	☐ begrippen voor kunstanalyse worden beperkt toegepast op het specifieke voorbeeld en/of de volgorde van belangrijkheid wordt niet goed ingeschat	☐ begrippen voor kunstanalyse worden vrij goed toegepast op nieuwe aspecten en/of de volgorde van belangrijkheid wordt vrij goed ingeschat	☐ begrippen voor kunstanalyse worden zeer accuraat toegepast op specifieke nieuwe aspecten en/of volgorde van belangrijkheid wordt nauwkeurig aangegeven
		☐ kennis over specifieke kunststromingen en/of kernconcepten wordt niet correct toegepast op nieuwe voorbeelden	☐ kennis over specifieke kunststromingen en/of kernconcepten wordt gedeeltelijk juist toegepast op nieuwe voorbeelden	☐ kennis over specifieke kunststromingen en/of kernconcepten wordt goed toegepast op nieuwe voorbeelden	☐ kennis over specifieke kunststromingen en/of kernconcepten wordt zeer accuraat toegepast op nieuwe voorbeelden
ANALYSEREN	4: ANALYSEREN <i>Differentiëren, organiseren en attribueren</i>	☐ weinig tot geen effectieve analyse, geen aandacht voor details	☐ beperkte/voor de hand liggende analyses, beperkte aandacht voor opvallende details	☐ competente analyses met aandacht voor opvallende details	☐ goede tot uitstekende en genuanceerde analyse en veel aandacht voor onopvallende details
		☐ weinig/geen inhoudelijke en/of kunsthistorische analyses	☐ beperkte inhoudelijke en/of kunsthistorische analyses	☐ vrij gedegen inhoudelijke en/of kunsthistorische analyses	☐ zeer relevante en weloverwogen inhoudelijke en/of kunsthistorische analyses
		☐ weinig/geen interpretaties, vooral eigen (vrije) associaties	☐ beperkte interpretaties, vooral (vrije) associaties	☐ variatie aan interpretaties toegepast, ook eigen associaties	☐ veel relevante interpretaties toegepast, ook passende associaties
INTERPRETEREN & EVALUEREN	5: EVALUEREN <i>Checken, bekritiseren</i>	☐ weinig tot geen effectieve argumenten of afwegingen	☐ beperkte/voor de hand liggende argumenten en afweging daarvan	☐ goede argumentatie en afweging daarvan	☐ goede tot uitstekende en weloverwogen argumentatie
		☐ geen check op basis van bronnen	☐ beperkte check op basis van bronnen	☐ check op basis van bronnen	☐ zorgvuldige check op basis van bronnen
		☐ zeer voor de hand liggende/ beperkte interpretatie/evaluatie	☐ vrij voor de hand liggende interpretaties/ evaluaties	☐ capabele interpretaties/ onderbouwde evaluaties	☐ genuanceerde interpretaties / vakinhoudelijk onderbouwde evaluaties
	6: FLEXIBELE EXPERTISE <i>Nieuwe ideeën, nieuwe verbanden genereren</i>	☐ weinig tot geen verbanden gelegd met andere kunstwerken, kunstdisciplines	☐ beperkte/ voor de hand liggende verbanden gelegd met andere kunstwerken, kunstdisciplines	☐ vrij goede verbanden gelegd met andere kunstwerken, kunstdisciplines	☐ veel verschillende en uitstekende verbanden gelegd met andere kunstwerken, kunstdisciplines
☐ weinig tot geen verbanden gelegd met andere thema's, concepten of andere vakgebieden		☐ beperkte/ voor de hand liggende verbanden gelegd met andere thema's, concepten of andere vakgebieden	☐ vrij goede verbanden gelegd met andere thema's, concepten of andere vakgebieden	☐ veel verschillende en uitstekende verbanden gelegd met andere thema's, concepten of andere vakgebieden	
7: PRESENTEREN	☐ onduidelijk en niet correct qua formulering	☐ beperkte helderheid en nauwkeurigheid in formulering	☐ heldere, nauwkeurige samenhangende formulering	☐ zeer heldere, accurate, samenhangende formulering	
	☐ niet effectieve organisatie/ordening van het materiaal	☐ enigszins geordend/ enigszins georganiseerd materiaal	☐ verzorgd en georganiseerd materiaal	☐ zeer verzorgd en inhoudelijk goed georganiseerd materiaal	

Kunstanalyse - voorbeeld

I – Bart Hess

Ik heb voor deze kunstenaar gekozen omdat ik in veel van zijn werk mijn werk mijn idee 'gevangen in/vervormd door mode' terugzie. Voor deze analyse heb ik het volgende werk uitgekozen, dat een onderdeel is van de *STRP mutants*-collectie.

Beschrijven:

Vorm:

Het werk is een still uit een film. Het is een multidisciplinair werk, omdat er zowel mode, film als muziek in gebruikt wordt. In de film zie je een persoon die omhuld is met een glanzende latex laag. Deze laag is rekbaar, maar wel erg strak om het lichaam. In de film maakt de persoon allerlei bewegingen in het latex. Afgaande op de vorm van het latex staat de persoon in een pose waarbij hij zijn hoofd naar achter in zijn nek gelegd heeft en waarbij hij zijn armen voor zich houdt met de ellebogen naar buiten gericht. Het werk is driedimensionaal.

Het latex is bruinachtig van kleur, de achtergrond is lichter dan het werk zelf. Behalve dit licht-donker contrast is de achtergrond vrij neutraal, doordat de kleur zelf qua toon lijkt op de kleur van het latex; het zijn allebei aardetinten.

De belichting van het werk komt waarschijnlijk van boven, waardoor de bovenkant een stuk lichter en glanzender is dan de onderkant.

De positie van waaruit de foto genomen is, is ongeveer op ooghoogte met de persoon in het latex. De persoon staat ongeveer in het midden van de foto, waardoor deze vrij symmetrisch is.

Verhaal:

Het werk stelt verandering, transformatie voor. De vorm die de mens met het latex maakt, verandert steeds door de beweging. Doordat het multidisciplinair is, laat het ook de verandering in de kunst zien, waarbij steeds meer kunstvormen, zoals mode, muziek en technologie, met elkaar verweven worden.

Functie:

Het werk is gemaakt voor het STRP Art & Technology Festival van 2011. Dit is een festival met tientallen verschillende jonge kunstenaars waarbij allerlei *experiences* gecreëerd worden en kunst, muziek en technologie verenigd worden.

Context:

Het werk is gemaakt in 2011, door een Nederlandse kunstenaar in Europa. In deze tijd wordt er door kunstenaars veel geëxperimenteerd met verschillende kunstvormen.

Analyseren:

De vorm van het werk, namelijk dat het multidisciplinair is, kan worden herleid naar het feit dat het gemaakt is voor een festival waar verschillende kunstvormen met elkaar verenigd worden. Dit multidisciplinaire past wel in de hedendaagse cultuur, waarin steeds meer geëxperimenteerd wordt het verenigen van verschillende kunstvormen. Doordat de persoon in het latex beweegt, wordt de verandering weergegeven.

De kunstenaar heeft denk ik voor het strakke, glanzende materiaal gekozen omdat daardoor de bewegingen extra goed tot hun recht komen. Deze bewegingen zijn erg belangrijk voor hetgeen dat de kunstenaar heeft willen weergeven, namelijk verandering.

Interpreteren:

Het concept van het werk, namelijk verandering, zie ik wel terug in het werk. Ook vind ik dat het concept erg past bij de hedendaagse maatschappij waarin alles, en speciaal de techniek, ontzettend snel verandert. Daarom heeft de kunstenaar denk ik ook voor het glanzende, plastische materiaal gekozen; dit past bij het technologische, industriële tijdperk waarin we leven. Het materiaal lijkt haast wel op de buitenkant van een auto of een mobieltje.

In het werk wordt ook de donkere, beklemmende kant van verandering belicht; doordat alles om ons heen zo snel verandert, herkennen we niet altijd meer de vertrouwde dingen terug. Dit kan beklemmend zijn, doordat je het gevoel hebt dat de wereld om je heen sneller verandert dan jij en je dus achterloopt. Dit beklemmende gevoel wordt, naar mijn mening, erg goed uitgedrukt in de pose waarin de persoon staat en dan vooral in het hoofd. Het lijkt wel of de persoon gek is geworden van alle veranderingen om hem heen en in uiterste wanhoop zijn gezicht naar boven richt en het uit schreeuwt. Deze schreeuw is echter niet te horen, omdat hij gevangen zit in het plastic. Dit strakke plastic drukt naar mijn mening ook iets beklemmends uit; het zit strak om de persoon gewikkeld en het laat geen lucht door, waardoor het onmogelijk is om te ademen. Dit heeft te maken met de paniek die vaak volgt op een beklemmend gevoel, paniek waardoor je gaat hyperventileren en bijna geen lucht meer krijgt.

Tenslotte geeft het plastic ook de grenzen weer van verandering; de persoon kan alle bewegingen maken, maar wordt daarbij wel begrensd door de grootte van het plastic. Dit duidt op de grenzen

van de technologie; we denken vaak dat we alles kunnen oplossen, maar er zijn grenzen aan onze mogelijkheden.

Kunstenaar in relatie tot mijn eigen werk:

Toen ik het werk de eerste keer zag, als plaatje, still dus niet als film, herkende ik niet meteen het concept dat de kunstenaar bedoeld had weer te geven. Nu ik de film echter heb gezien en het concept heb gelezen, vind ik dat hij er goed in geslaagd is om zijn concept op een duidelijke en ook esthetische manier weer te geven. Ik vind dat hij een mooie middenweg heeft gevonden tussen aan de ene kant het duidelijk weergeven van de gedachte achter het kunstwerk en aan de andere kant de mooie vormgeving. Als ik iets maak vind ik het op de eerste plaats belangrijk dat het uiterlijk van het werk mooi of interessant is; in ieder geval dat het uitnodigt om ernaar te kijken. Naast dit uiterlijk wil ik ook altijd op een duidelijke, maar niet clichématige, manier mijn concept weergeven. Ik vind dat Bart Hess hier erg goed in geslaagd is.

Deze balans tussen uiterlijk en 'innerlijk' van het werk was echter niet de eerste reden waarom ik het bij mijn concept vond passen. Dat was namelijk het gevoel dat ik bij het werk kreeg toen ik het de eerste keer zag. Een mens in een strakke, benauwde omgeving deed mij denken aan mijn eigen concept, waarbij ik de ongemakkelijke, rauwe kant van de mode probeer weer te geven. Op het gebied van het concept verschilt mijn werk sterk van dit werk van Bart Hess, maar het gevoel dat voor mij in dit werk zit, komt wel overeen met mijn concept.

S.Poelman.

16A: CREATIEF EN KRITISCH DENKEN

Tabel 2.1 Algemeen begrippenkader: basisrubric

	CREATIEF VERMOGEN Bedenken van ideeën en oplossingen	Vorderingen	KRITISCH DENKEN Vragen stellen en evalueren van ideeën en oplossingen	Vorderingen
Nieuwsgierig	<ul style="list-style-type: none"> • Observeren en beschrijven van ervaringen en informatie • Onderzoeken 	Niveau 1 Niveau 2 Niveau 3 Niveau 4	<ul style="list-style-type: none"> • Begrijpen van context en kaders van een probleem • Beoordelen van alternatieve theorieën en meningen 	Niveau 1 Niveau 2 Niveau 3 Niveau 4
Vindingrijk	<ul style="list-style-type: none"> • Verbanden leggen • Spelen met ideeën (out of the box-denken) 	Niveau 1 Niveau 2 Niveau 3 Niveau 4	<ul style="list-style-type: none"> • Herkennen van sterktes en zwaktes in beweringen • Vragen stellen bij aannames, checken van nauwkeurigheid 	Niveau 1 Niveau 2 Niveau 3 Niveau 4
Delen/Doen	<ul style="list-style-type: none"> • Bedenken of ontwerpen van nieuwe producten of oplossingen • Beoordelen van nieuwe producten of oplossingen 	Niveau 1 Niveau 2 Niveau 3 Niveau 4	<ul style="list-style-type: none"> • Beoordelen van meningen of producten op inhoudelijke criteria • Erkennen van eigen vooroordelen en van onzekerheid/beperking en van meningen 	Niveau 1 Niveau 2 Niveau 3 Niveau 4

Buisman, M., Van Loon-Dijkers, L., Boogaard, M., & van Schooten, E. (2018). [Stimuleren van creatief vermogen en kritisch denken](#). Eerste resultaten van het OECD-onderzoek: *Assessing progression in creative and critical thinking skills in education*.

16B: DENKVAARDIGHEDEN: ANALYSEREN, EVALUEREN, CREEREN

In 'The Parallel Curriculum' van Tomlinson et al. (2009) worden de 'Habits of Mind' van mensen die intelligent handelen beschreven, op basis van onderzoek van Costa & Kallick (2000).

- Doorzetten
- Impulsiviteit bedwingen
- Naar anderen luisteren met begrip en empathie
- Flexibel kunnen denken
- Denken over ons denken (metacognitie)
- Streven naar accuraatheid en precisie
- Vragen en problemen stellen
- Toepassen van eerder opgedane kennis in nieuwe situaties
- Helder en precies kunnen denken en communiceren
- Data verzamelen met behulp van alle zintuigen
- Creëren, voorstellen, en vernieuwen
- Met verwondering en ontzag kunnen reageren
- Verantwoorde risico's nemen
- Gevoel voor humor hebben
- Onafhankelijk denken
- Een leven lang leren

Op de volgende pagina's: Denkvaardigheden in 'Creatief denken (studio thinking)', 'Analyseren' en 'Evalueren (kritisch denken). Dat zijn allemaal hogere orde denkvaardigheden.

- 1: Studio habits of mind
- 2: Creatief denken
3. Analytische denkvaardigheden
- 4: Kritische denkvaardigheden

16C: STUDIO THINKING	Eight Habits of Mind (denkgewoonten) of Arts Education.
Kennis van materialen en technieken ontwikkelen	Het leren gebruiken van 'gereedschappen' (in de brede zin: allerlei soorten tools), materialen en het leren van artistieke conventies (perspectief, kleurenleer enz.)
Betrokkenheid en Doorzettingsvermogen	Leren relevante artistieke of persoonlijke problemen op te lossen, leren hoe je jezelf ergens op kunt concentreren en andere mentale vermogens trainen, zoals het leren doorzetten.
Vermogen tot expressie	Leren hoe je werken kunt maken die een idee, gevoel of persoonlijke mening uitdrukken.
De kunstwereld begrijpen	Verbanden kunnen leggen tussen de kunst en de wereld binnen de schoolmuren en de kunst en de wereld daarbuiten. <i>Domein:</i> Leren over kunstgeschiedenis en (hedendaagse) beeldende kunst (praktijk) <i>Communities:</i> Leren om samen te werken met kunstenaars (in of buiten de school) en in de context van de samenleving.
Observeren	Leren hoe je in visuele contexten heel nauwkeurig kunt waarnemen anders dan bij gewoon kijken, waardoor je opmerkzamer leert worden.
Visualiseren/voorstellingsvermogen	Leren om een mentale voorstelling te maken van iets dat niet direct waargenomen kan worden, en door het voorstellingsvermogen proberen volgende stappen te ontwikkelen in het beeldende proces.
Vernieuwen door exploreren en experimenteren	Leren hoe je je eigen capaciteiten kunt vergroten, door zonder vooropgezet plan speels te verkennen, en door de mogelijkheid te accepteren van het leren door toeval en van fouten.
Reflectie & zelfevaluatie	<i>Vragen stellen en vragen beantwoorden:</i> Leren nadenken en communiceren met anderen over een aspect van het eigen werk of over het werkproces. <i>Evalueren:</i> Leren hoe je je eigen werk kunt beoordelen en je eigen werkproces in relatie tot het werk van anderen of tot de normen van het vak/veld.

Hetland, L., Winner, E., Veenema, S. , & Sheridan, K. M. (2007). *Studio thinking. The real benefits of visual arts education.* New York: Teachers College Press.

MATRIX VAN CREATIEVE GENEREER EN EXPLOREER ACTIVITEITEN

Langs twee assen: (metaforische) afstand (horizontaal) en abstractie (verticaal)

<p>C: ABSTRAHEREN</p> <p><i>Toenemende complexiteit in abstraheren:</i> Schijnbaar onver- enigbare concepten, functies of contexten worden eerst grondig geanalyseerd, gedeconstrueerd en/of geherstructureerd en uiteindelijk getransformeerd op een diep structureel niveau door zowel gedefocuste als focuste aandacht.</p>	<p>C1: CONCEPTUEEL CONSTRUEREN</p> <p>Ver verwijderde categorieën en contexten analyseren op een diep structureel niveau en nieuwe concepten construeren door complexe en systematische combinaties.</p>	<p>C2: DECONSTRUEREN</p> <p>Het deconstrueren van concepten, functies en contexten op een diep structureel niveau, kan gebruikt worden voor het analyseren van specifieke structuren van verschillende en ogenschijnlijk incompatibele concepten, functies of contexten; voor het herstructureren, door te focussen op mogelijke nieuwe toepassingen van deze structuren in compleet andere contexten. (disassembly use)</p>	<p>C3: HERSTRUCTUREREN</p> <p>In kaart brengen van de complexe structuur van een concept, functie of context om daarmee een ander - ver - concept, functie of context op een niet voor de hand liggende manier te herstructureren (dissociëren). Probleemanalyse & probleemdefinitie: 1: break-frame/ conceptual change: herkennen en selecteren wat werkelijk relevant is. 2: vergelijken met bestaande niet voor de hand liggende structuren (dissociëren). 3: kennis van bestaande structuren combineren met nieuwe structuren door denken in analogieën.</p>	<p>C4: TRANSFORMEREN</p> <p>Twee ogenschijnlijk niet verenigbare structuren (far transfer) in een radicaal nieuw concept, functie of categorie versmelten (bisociëren). Dit vergt 1) abstractie: een systematische vergelijking op een diep structureel niveau (soorten objecten of concepten); 2) complex combineren: In kaart brengen van overeenkomsten op een structureel niveau die voor een nieuwe structuur gebruikt kunnen worden (denken in analogieën of metaforisch denken) 3) het samensmelten van structuren in een niet-bestaande nieuwe structuur; deze structuur is radicaal getransformeerd.</p>
<p>B: COMBINEREN</p> <p><i>Toenemende complexiteit in combineren:</i> Verschillende eigenschappen en functies voor brede, overkoepelende toepassingen door verbeeldingsvermogen en semantische combinaties.</p>	<p>B1: AANPASSEN</p> <p>Toevoegen of wijzigen van één eigenschap van een specifiek object of specifieke functie (eigenschappen, zoals bv. kleur, vorm, formaat, licht, textuur) door associëren.</p>	<p>B2: SAMENVOEGEN</p> <p>Flexibel combineren van alle kenmerken of eigenschappen van twee of meer objecten, subjecten of functies.</p>	<p>B3: RECOMBINEREN</p> <p>1) Splitsen van het object of de functie in verschillende bruikbare delen. 2) Combineren van ver van elkaar verwijderde eigenschappen en functies voor niet voor de hand liggende of nieuwe functies.</p>	<p>B4: HER-VERBINDEN</p> <p>Functies gebruiken in weinig voorkomende en niet voor de hand liggende contexten of voor nieuwe brede toepassingen. (Schoen als 'wapen').</p>
<p>A: ASSOCIEREN</p> <p><i>Toenemende complexiteit in associëren:</i> Door ver van elkaar verwijderde concepten en het genereren van weinig voorkomende of verrassende ideeën uit het lange termijn geheugen op te roepen en/of door te denken in analogieën</p>	<p>A1: VRIJ ASSOCIEREN</p> <p>Vrij genereren van zoveel mogelijk associaties op basis van een stimulus.</p>	<p>A2: FLEXIBEL ASSOCIEREN</p> <p>Genereren van zoveel mogelijk verschillende soorten associaties als mogelijk (reeksen associaties)</p>	<p>A3: DISSOCIEREN</p> <p>Genereren van verwijderde/ niet-gerelateerde concepten op basis van een stimulus, waarbij dus zoveel mogelijk verre associaties gegeneerd worden.</p>	<p>A4: BISOCIEREN</p> <p>Genereren van associatieve combinaties van twee (bisociëren) of meer, ver van elkaar verwijderde concepten.</p>
<p>GENEREREN VAN ORIGINELE IDEEEN</p>	<p>1: STAPSGEWIJS DENKEN</p> <p>Kennis uit het geheugen oproepen en stap voor stap denken.</p>	<p>2: FLEXIBEL DENKEN</p> <p>Flexibel kunnen wisselen tussen verschillende categorieën.</p>	<p>3: VER DENKEN</p> <p>Vanuit een totaal ander perspectief kunnen denken en door denksprongen te maken.</p>	<p>4: SYNTHETISEREN</p> <p>Verre analogieën kunnen bedenken, door inzet van het voorstellingsvermogen en verre ideeën te laten versmelten.</p>

GENEREREN: METAFORISCHE AFSTAND

Manieren van denken voor het genereren van verder verwijderde ideeën (van een stimulus)

EXPLOREEREN: ABSTRACTIE
Basis typen van exploreren : van associëren naar abstraheren

© Van de Kamp, Admiraal en Rijlaarsdam, 2016

Van de Kamp, M. T., Admiraal, W. F., and Rijlaarsdam, G. C. W. (2016). Becoming original: effects of strategy instruction. *Instructional science*, 44(6), 543-566. doi.org/10.1007/s11251-016-9384-y <https://link.springer.com/article/10.1007/s11251-016-9384-y>
- Van de Kamp, M. T. (2017). Reimagine, redesign and transform. Dissertation. <http://dare.uva.nl/search?identifier=f5edbbe7-6f67-49d2-98a7-12934d57f416>

Denkvaardigheid	Definitie
16E: Analytische denkvaardigheden	Verschillende cognitieve processen die verdiepend inzicht geven in kennis en vaardigheden.
Kenmerken vaststellen	De vaardigheid om onderscheidende, specifieke en relevante details vast te stellen die een bepaald object, een gebeurtenis of fenomeen karakteriseren.
Eigenschappen herkennen	De vaardigheid om algemene of gebruikelijke eigenschappen van een reeks objecten te onderscheiden en te benoemen.
Observeren	De capaciteit om eigenschappen van een bepaald object of bepaalde ervaring waar te nemen en te selecteren.
Verschillen kunnen zien	De vaardigheid om gedetailleerde verschillen te kunnen opmerken in bepaalde objecten, ideeën of gebeurtenissen.
Onderscheiden van overeenkomsten en verschillen	Het vermogen om overeenkomsten en verschillen vast te kunnen stellen tussen bepaalde objecten, gebeurtenissen en personen.
Categoriseren	De vaardigheid om objecten of gebeurtenissen volgens bepaalde vooraf vastgestelde classificatieschema's te groeperen.
Classificeren	De capaciteit om relevante eigenschappen af te leiden uit een groep objecten, mensen of fenomenen die gebruikt kunnen worden om te sorteren of op basis van overeenkomsten te organiseren.
Rangschikken, prioriteren, volgorde aanbrengen	Het vermogen om objecten, gebeurtenissen of fenomenen in hiërarchische volgorde te plaatsen op basis van een kwantificeerbare waarde.
Verbanden zien	De vaardigheid om een verband of interactie tussen twee of meer objecten of fenomenen te zien.
Patronen zien	De vaardigheid om een herhalend schema waar te nemen en af te leiden uit objecten of fenomenen.
Oorzaak en gevolg vaststellen	De vaardigheid om de meest belangrijke redenen of resultaten te zien en af te leiden uit een bepaalde gebeurtenis of handeling.
Voorspellen	De vaardigheid om patronen te zien, te vergelijken en onderscheid te kunnen maken, om verbanden te leggen, oorzaak en gevolg te kunnen vaststellen en op mogelijke gebeurtenissen in de toekomst te anticiperen.
Vergelijkingen maken	De vaardigheid om een verband tussen twee vergelijkbare items of gebeurtenissen te leggen en andere vergelijkbare items of gebeurtenissen om daarmee problemen op te lossen of creatieve producten te ontwikkelen

Denkvaardigheid	Definitie
16F: Kritische denkvaardigheden	Verschillende denkvaardigheden die gebruikt worden om data en bewijs te analyseren en evalueren om daarmee de effectiviteit vast te stellen, te beoordelen of om te reageren op een argument of standpunt
Inductief denken	De vaardigheid om een conclusie of algemene regel (generalisatie) af te leiden op basis van herhaalde observaties die consistente maar incomplete data opgeleverd hebben.
Deductief denken	De vaardigheid om een logische conclusie te trekken op basis van aannames (van generalisatie, algemene regel naar het bijzondere)
Voor- en nadelen vaststellen	De vaardigheid om de voor- en nadelen van een bepaald idee of een bepaalde handeling tegen elkaar af te wegen.
Feit en fictie vaststellen	De vaardigheid om onderscheid te kunnen maken tussen wenselijkheid en waarheid/feitelijkheid.
Waarden uitspraken onderscheiden	De vaardigheid om uitspraken te herkennen waarin sprake is van normen of waarden die niet ondersteund worden door objectieve maatstaven.
Standpunten onderscheiden	De vaardigheid om waarden en overtuigingen van individuen en groepen te herkennen die hun perspectief op kwesties beïnvloeden.
Vooroordelen vaststellen	De vaardigheid om vast te stellen of informatie gekleurd is door waarden.
Feit en mening onderscheiden	De vaardigheid om onderscheid te kunnen maken tussen verklaringen die bewezen kunnen worden en verklaringen die op basis van persoonlijke overtuigingen of afwegingen gemaakt zijn.
Essentiële en incidentele informatie beoordelen	De vaardigheid om informatie te beoordelen en te categoriseren in bruikbare en minder bruikbare categorieën.
Ontbrekende informatie vaststellen	De vaardigheid om vast te kunnen stellen of belangrijke informatie niet gegeven of beschikbaar is.
De nauwkeurigheid van informatie beoordelen	De vaardigheid om de nauwkeurigheid van het bewijs dat gepresenteerd is vast te kunnen stellen.
De betrouwbaarheid van een bron beoordelen	De vaardigheid om te beoordelen of de gegeven informatie voldoende betrouwbaar, valide en belangrijk is om in overweging te nemen.
Veronderstellingen herkennen	De vaardigheid om verschillen te zien tussen informatie die algemeen geaccepteerd is als waarheid en gissingen.
De kracht van een argument bepalen	De vaardigheid om de redenen voor een argumentatie te kunnen afleiden en op basis daarvan het belang van het bewijs te beoordelen.
Overdrijving onderscheiden	De vaardigheid om uit verklaringen die overdreven zijn, af te kunnen leiden wat als feit geaccepteerd is.

17: BEOORDELINGSCRITERIA PEERFEEDBACK FOTOSERIES 1,2,3

FEEDBACK DOOR MEDELEERLING EN TUSSENTIJDSE BEOORDELING DOOR DOCENT

Naam leerling die beoordeeld wordt:

Naam leerling die beoordeelt:

Fotoserie 1 feedback: ook het beoordelingsformulier invullen

Concept: -/ +/ ++

Visualisatie: -/ +/ ++

Vorm: -/ +/ ++

Innovatie (originaliteit): -/ +/ ++

Betekenis: -/ +/ ++

Suggesties voor verbetering (gebruik ook begrippenlijst):

Fotoserie 2 feedback: ook het beoordelingsformulier invullen

Concept: -/ +/ ++

Visualisatie: -/ +/ ++

Vorm: -/ +/ ++

Innovatie (originaliteit): -/ +/ ++

Betekenis: -/ +/ ++

Suggesties voor verbetering (gebruik ook begrippenlijst):

Fotoserie 3 feedback: ook het beoordelingsformulier invullen

Concept: -/ +/ ++

Visualisatie: -/ +/ ++

Vorm: -/ +/ ++

Innovatie (originaliteit): -/ +/ ++

Betekenis: -/ +/ ++

Suggesties voor verbetering (gebruik ook begrippenlijst):

BEOORDELING DOOR DOCENT:

onvoldoende; twijfel; voldoende; ruim voldoende

(omcirkelen wat van toepassing is)

Beoordelingsmatrix voor beeldende processen:

Niveau beeldende processen:	I - Onvoldoende proces	II - Basaal proces	III - Gevorderd proces	IV - Excellent proces
1: Vaardigheid in divergent denken (veel ideeën, originaliteit, verschillende soorten ideeën, combinaties van ideeën, uitgewerkte ideeën) en problem finding	De leerling toont geen vaardigheid in divergent denken, neemt één of een paar begin (clichématige) ideeën als uitgangspunt. Ontwikkelt geen nieuwe of eigen combinaties, idee niet goed uitgewerkt in details. Er vindt geen echt eigen onderzoek plaats, ideeën blijven onsamenhangend en los.	De leerling toont enige vaardigheid in dd., neemt een paar ideeën als uitgangspunt, maar dit blijven losse ideeën. Er wordt geen eigen onderzoeksproces ontwikkeld. Geen nieuwe of eigen combinaties, gedeeltelijk uitgewerkt nog niet in details. Proces is als totaal wat minder samenhangend.	De leerling toont ruim voldoende vaardigheden in dd. Verschillende soorten ideeën in enige samenhang ontwikkeld, er is enigszins een eigen onderzoeksproces gestart. Nog niet heel veel verschillende originele ideeën, wel pogingen tot nieuwe combinaties, en enige detaillering in uitwerking. Er heeft in een beperkte mate een eigen onderzoek plaatsgevonden.	De leerling toont uitstekende vaardigheden in dd. Veel verschillende soorten, originele ideeën en ook combinaties en goed in details en samenhang in proces uitgewerkt. Er heeft echt eigen onderzoek plaatsgevonden, waarin in samenhang oorspronkelijke ideeën voortgekomen zijn. Veel eigen inbreng aan ideeën, uitwerkingsmogelijkheden.
2: Vaardigheid in problem solving (evaluatie en selectie)	De leerling kiest vrij willekeurig, niet doordacht voor het eindwerk/eindidee. Kan dit niet goed toelichten in het concept/verslag in het logboek.	De leerling toont een enigszins doordachte keuze voor het eindwerk/eindidee. Kan het inhoudelijk wel toelichten in het logboek, maar verband met beeldend werk is niet heel duidelijk.	De leerling toont een doordachte keuze voor het eindwerk/eindidee. Kan het inhoudelijk ruim voldoende toelichten, in redelijke samenhang met beeldend werk. Dat is zichtbaar in het logboek en proces.	De leerling toont een zeer doordachte keuze voor het eindwerk/eindidee. Kan het inhoudelijk uitstekend toelichten, in zeer goede samenhang met beeldend werk. Dat is heel goed zichtbaar in het logboek en proces.
3: Kritische reflectie (onafhankelijk denken en onderzoeksvaardigheden, zelfevaluatie, monitoring/ bijsturing van het eigen proces)	De leerling denkt vooral na over handelingen en op een concreet uitvoeringsniveau. Werkt het proces vooral uit in opdracht van de docent, volgens stappen die de docent aanreikt. Nauwelijks tot geen kritische reflectie op eigen werkproces, eigen handelwijze.	De leerling denkt enigszins na over handelingen, eigen handelwijze, zowel op concreet niveau als op de eigen bijsturing van het proces. Werkt de stappen in het eigen proces nog vrij willekeurig uit, weinig kritische reflectie op eigen werkproces, eigen handelwijze. Dat is goed te lezen in het procesverslag.	De leerling denkt ruim voldoende na over handelingen, eigen handelwijze op concreet en af en toe abstracter niveau en t.a.v. bijsturing van het eigen proces en product. Werkt de stappen al vrij zelfstandig uit, neemt feedback goed over, enigszins kritische reflectie op eigen werkproces, eigen handelwijze. Dat is goed te lezen in procesverslag.	De leerling denkt heel goed na over handelingen, eigen onafhankelijke handelwijze op concreet en abstract niveau en t.a.v. bijsturing van het eigen proces en product. Werkt op een onderzoeksmatige manier, heel zelfstandig en neemt feedback goed over. Zeer kritische reflectie op eigen werkproces, eigen handelwijze. Dat is goed te lezen in procesverslag.
4: Doorzettingsvermogen en geconcentreerde aandacht in het proces	De leerling geeft snel op, zet eigen ideeën niet door. Is steeds extern, door de docent of gericht op cijfers verder aangespoord om stappen te zetten in het proces. Is meestal niet geconcentreerd aan het werk geweest. Het logboek laat dit zien door de beperkte aandacht en kwaliteit van het proces en werk. Heel weinig werk, weinig verslaglegging van het proces	De leerling toont af en toe geduld en doorzettingsvermogen, maar is vaak ook door de docent of door cijfers extern gemotiveerd om het proces op niveau door te zetten. Is af en toe wel, maar vaak ook niet geconcentreerd aan het werk. Het logboek laat dit zien door afwisselende aandacht en kwaliteit van het proces. Vrij weinig werk/ weinig verslaglegging van het proces.	De leerling toont ruim voldoende doorzettingsvermogen, leunt daarbij nog wel op externe motivering door docent/cijfers, maar pakt het zelfstandig al ruim voldoende op, en is redelijk geconcentreerd aan het werk aan een specifieke uitwerking. Het logboek laat dit zien, door een niet heel continu proces. Voor de beoordeling wordt het logboek steeds goed bijgewerkt.	De leerling toont een uitstekend doorzettingsvermogen, is intrinsiek gemotiveerd, heeft weinig motivering door de docent/cijfers nodig, pakt het zelfstandig op en kan zeer geconcentreerd aan het eigen werk en proces werken. Het logboek laat het hele proces en de gedachten en ideeën heel uitvoerig in alle zijpaden zien, logboek is met aandacht gemaakt.
5: Gerichtheid innovatie en vernieuwing (durven experimenteren, durven nemen van risico's) in betekenis/functie en/of vorm.	De leerling neemt steeds het eerste best idee. Blijft daaraan vasthouden, staat niet echt open voor nieuwe aspecten die tijdens het proces opkomen. Speelt op safe, zoekt niet naar diepere betekenissen of andere dan oppervlakkige ideeën in het eigen werk. Is vooral gericht op het zo goed mogelijk uitvoeren, niet op eigen stijl ontwikkeling of vernieuwing.	De leerling zoekt af en toe naar nieuwe mogelijkheden, als iets niet lukt, dan wordt een alternatief bedacht en uitgevoerd. Speelt daarbij nog wel enigszins op safe, zoekt wel iets verder naar diepere betekenissen in het eigen werk. Is vooral gericht op het zo goed mogelijk uitvoeren, met af en toe nieuwe ideeën toegevoegd. Heeft daarbij stimulans van docent nog erg nodig.	De leerling durft te experimenteren, ook al levert het mogelijk niet bij voorbaat iets goeds op. Als iets niet lukt wordt opnieuw geprobeerd of het beter kan. De leerling speelt soms nog een beetje op safe en zoekt verder naar nieuwe mogelijkheden in het eigen werk. Is zowel gericht op het zo goed mogelijk uitvoeren maar ook naar nieuwe ideeën.	De leerling toont veel durf en experimenteerdrang. Durft te zoeken naar nieuwe mogelijkheden en nieuwe ideeën. Blijft daarbij steeds doorwerken om het idee nog beter te maken in beelden. Besteedt ook veel eigen tijd aan werk/werkproces. De leerling durft risico te nemen dat iets niet meteen lukt maar heeft de overtuiging dat het zou moeten kunnen.

Beoordelingsmatrix voor beeldende producten:

Niveau beeldende producten:	I - Onvoldoende product	II - Basaal product	III - Gevorderd product	IV - Excellent product
6: Conceptuele kwaliteiten (inhoudelijk onderzoek en ontwikkeling van betekenis)	Het beeld laat zien dat de leerling geen bewust concept onderzocht heeft en het eerste beste idee dat opkwam aangehouden heeft. Heeft geen of zeer oppervlakkig onderzoek verricht naar betekenis of inhoud.	Het beeld laat zien dat de leerling enigszins heeft nagedacht over het concept, maar het onderzoek naar betekenis of inhoud was erg oppervlakkig, mede gestuurd door de docent.	Het beeld laat zien dat de leerling vrij goed heeft nagedacht over het concept, en een eigen onderzoek naar betekenis of inhoud heeft gedaan.	Het beeld laat zeer overtuigend zien dat de leerling zeer goed nagedacht heeft over het concept, en een geheel eigen onderzoek naar betekenis of inhoud heeft gedaan. Dit onderzoek is breed en met diepgang.
7: Visualisatie van het concept (relatie tussen vorm en inhoud)	Het beeld laat zien dat de leerling geen bewuste concept heeft gehanteerd om in beelden uit te drukken. Het werk is clichématig en willekeurig vormgegeven.	Het beeld laat zien dat de leerling wel heeft nagedacht over het concept, maar dit concept is niet duidelijk zichtbaar in beeld gebracht.	Het beeld laat zien dat de leerling wel een duidelijk concept bedacht heeft, maar het is niet heel duidelijk zichtbaar tenzij van een toelichting voorzien.	Het beeld laat zien dat de leerling heel bewust een concept bedacht heeft en dit is overtuigend zichtbaar gemaakt in het beeld.
8: Formele beeldende kwaliteiten van het werk (beeldende aspecten en materialen en technieken)	Het beeld laat weinig of geen begrip zien met betrekking tot beeldende aspecten als kleur, licht, textuur, vorm of compositie; dit geldt eveneens voor materialen en technieken.	Het beeld laat enigszins inzicht zien in hoe verschillende beeldende aspecten gebruikt en gecombineerd kunnen worden in het totaalbeeld. Maar de uitvoering laat te wensen over. Dit geldt eveneens voor materialen en technieken.	Het beeld laat ruim voldoende begrip zien van de verschillende beeldende aspecten en hoe deze gebruikt en gecombineerd kunnen worden in het totaalbeeld, maar de toepassing is nog vrij stereotiep. Dit geldt eveneens voor materialen en technieken.	Het beeld laat zien dat de leerling een uitstekend begrip heeft van de basisprincipes van beeldende vormgeving zoals focus, variatie, balans, ritme, ambivalentie, abstractie, detaillering. De leerling kan deze beeldende aspecten tot een overtuigend totaalbeeld vormen. Dit geldt eveneens voor materialen en technieken.
9: Innovatieve aspecten (conceptueel/metaforisch/beeldend/materiaal/technisch)	Het beeld toont geen bewuste strategie naar eigen onderzoek, naar experiment of vernieuwing. Het beeld is clichématig, er worden uitsluitend vertrouwde, herkenbare concepten, beelden en materialen/technieken.	Het beeld laat enigszins zien dat er een bewuste strategie naar eigen onderzoek, experiment en vernieuwing is gezocht, nog vrij beperkt in hetzij concept, beeld, materiaal of techniek maar nog niet in alle facetten samen.	Het beeld laat ruim voldoende zien dat er een bewuste strategie naar eigen onderzoek, naar experiment en vernieuwing is gezocht, maar daarbij zijn slecht 1 of 2 aspecten vernieuwd. Het totaalbeeld is daardoor hetzij in conceptueel/metafoor/beeldend/ materiaal of technisch opzicht nog niet helemaal origineel en overtuigend.	Het beeld laat zeer overtuigend zien dat er een bewuste strategie naar eigen onderzoek, naar experiment en vernieuwing is gehanteerd. Daarbij zijn allerlei aspecten afzonderlijk en in samenhang onderzocht op de vernieuwende mogelijkheden t.a.v. concept/metafoor/beeldend /materiaal/ techniek. Het totaalbeeld is één samenhangend totaalbeeld dat er origineel uitziet.
10: Referentiekader (inhoud, vorm & functie hebben een relatie met professionele referentiekaders: professionele kunst & vormgeving, kunsttheorie, actualiteit of kunst- en cultuurgeschiedenis)	Het beeld laat geen of een zeer oppervlakkige aandacht zien voor beelden uit verschillende contexten als inspiratiebron. Zelfs niet als deze door de docent aan de leerling aangereikt zijn.	Het beeld laat enige interesse zien voor beelden uit verschillende contexten als inspiratiebron, of deze nu zelf gevonden zijn of door de docent zijn aangereikt. Er wordt vooral vrij letterlijk nagemaakt/herhaald.	Het beeld laat ruim voldoende interesse zien voor beelden uit verschillende contexten als inspiratiebron. De leerling zoekt er zelf ook actief naar, om zo ideeën voor eigen werk op te doen. Daarbij wordt de vaardigheid getoond om te kiezen wat bij de eigen intenties van de leerling past.	Het beeld laat uitstekend zien, dat er actief gezocht is naar een veelheid van beelden uit zeer diverse contexten en laat zien hoe deze op een veelzijdige, onafhankelijke en overtuigende manier in het eigen werk zijn opgenomen.